

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN DE STICHTING HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

4 december 1968

53e jrg.

No. 2673

Verschijnt wekelijks

(Pre)adviesje

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. C. Bos; L. H. Klaassen;
H. W. Lambers; P. J. Montagne; A. de Wit.

REDACTEUR-SECRETARIS:

A. de Wit.

ADJUNCT REDACTEUR-SECRETARIS:

P. A. de Ruiter.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick

SECRETARIS COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. Geluck.

INHOUD

(Pre)adviesje	1105
<i>J. Buijs:</i>	
Mark en frank	1106
<i>Drs. A. G. van Eijden:</i>	
Centen en procenten	1108
<i>Dr. W. T. Kroese:</i>	
Een Marshall-ballet voor de vezels (II)	1111
<i>Drs. V. Halberstadt:</i>	
Sociale zekerheid; verslag van een congres	1116
Ingezonden stuk	1119
Boekbespreking	1120
Geld- en kapitaalmarkt	1121
Recente publikaties	1124

Minder van kwaliteit dan de preadviezen zélf over het onderwerp „De economie van het onderwijs” was de daaraan gewijde jaarvergadering van de Vereniging voor de Staathuishoudkunde jl. zaterdag. Het is traditie dat in de ochtendvergadering leden van de Vereniging, die — wij citeren het programma — „aan de algemene discussie over de preadviezen willen deelnemen” daartoe in de gelegenheid worden gesteld. Het adjectief „algemeen” bleek een vrijbrief te zijn voor enkelen, die zeer duidelijk de preadviezen niet van node hadden om hun, vaak weinig gestructureerde, visie op onderwijsproblemen en alles wat daar huns inziens mee samenhang (en dat was niet weinig!) te slijten. Al met al jammer voor de preadviseurs dat hun vele en technisch uitstekende werk aldus niet de response opwekte — een enkele uitzondering daargelaten — dat het verdiende ¹.

Een van de ochtenddiscussianten die „algemeen” bleef was Prof. Dr. Ph. J. Idenburg. Toch was het goed dat zijn stem werd gehoord. Als niet-econoom bracht hij de verzamelde oeconomen nog eens duidelijk onder ogen, met welk enorm voorbehoud hun resultaten dienen te worden gepresenteerd. Naar zijn mening kunnen op het onderwijs toegepaste rendementsberekeningen in dit stadium nog slechts een spel zijn; zij kunnen zelfs gevaarlijk worden als ze door een outsider worden gehanteerd. De juistheid van deze laatste stelling werd in feite door Idenburg zélf gedemonstreerd. Immers, meer dan uit zijn betoog bleek, hebben de preadviseurs voorzichtigheid betracht en menig voorbehoud geformuleerd in hun berekeningen en conclusies. Idenburgs kritiek was gebaseerd op een veel ruimere interpretatie van de strekking der preadviezen dan de preadviseurs zelf er aan wilden geven. Maar nogmaals, toch was het goed dat dit algemene voorbehoud nog eens expliciet naar voren werd gebracht.

Het was een plezierige gewaarwording de op deze vergaderingen heersende sfeer van „mutual admiration” zo nu en dan doorbroken te horen. Dat gebeurde tijdens de paneldiscussie des middags. Prof. Dr. W. Brand, een der panelleden en altijd goed voor een krasse uitspraak, kreeg het soms aan de stok met sommigen zijner mede-panelleden, zozeer zelfs dat hij op bepaalde momenten van „verschraald denken” of „demagogie” beticht werd. Brand verblikte noch verbloosde daaronder; wij kregen sterk de indruk dat hij zeer bewust de discussie met zijn uitspraken wilde verlevendigen. Toch manifesteerde zich ook tijdens deze middagzitting duidelijk het euvel, waaraan deze jaarvergaderingen lijden. Men kan eenvoudig de preadviezen in één plenaire bijeenkomst niet meer dan oppervlakkig recht doen. Voor degenen met een meer dan oppervlakkige belangstelling voor het onderwerp blijft het besprokene nu te algemeen; zij kunnen met eigen studie van de preadviezen volstaan; van de vergadering zelf valt voor hen heel weinig „mee te nemen”. Men zou én „generalisten” én „specialisten” hoogstwaarschijnlijk gerieven als na één plenaire ochtendvergadering, die dan „algemeen” zou kunnen worden gehouden, de middagzitting in sectievergaderingen zou worden opgesplitst. De discussie zou wat meer diepgang kunnen krijgen bij behoud van de sociale functie van deze vergaderdag.

dR

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN

¹ Zie ook het artikel van Drs. J. J. Meltzer en Drs. Th. A. J. Meys: „De economie van het onderwijs”, in *ESB* van 20 november jl.

Mark en frank

De laatste monetaire crisis rond de Franse frank en de Duitse mark toonde bepaalde aspecten, die interessante nieuwe tendenties aanduiden. Om te beginnen is het nuttig de voornaamste oorzaken van de monetaire moeilijkheden afzonderlijk te noemen:

1. De onevenwichtige betalingsbalansen, speciaal van de V.S. en van West-Duitsland.
2. De vraag in hoeverre de \$, speciaal met het oog op de betalingsbalanstekorten der V.S. nog geschikt is als internationaal monetair reservemiddel en hiermee in verband de dollarprijs van het goud.
3. De positie van het £-sterling.
4. De moeilijkheden rond de Franse frank.

We geven deze volgorde van de problemen, om de relatieve belangrijkheid meer in het algemeen aan te geven. In verband met de mate van „acuïtheid” zullen we ons beperken tot de problemen rond mark en frank.

DE CRISIS ROND DE FRANSE FRANK

Er is een groot verschil tussen de oorzaken en daarmee in het karakter van de crisis rond de frank en die rond het pond sterling vorig jaar. Nu is er in de eerste plaats sprake van het opzeggen van het vertrouwen in de frank van de Fransen zelf. Vorig jaar werd in de eerste plaats het vertrouwen van het buitenland in het pond als internationaal monetair reservemiddel opgezegd. Dat dientengevolge, ondanks een flauwe stemming van het pond, minder dan vorig jaar de grondvesten van het internationale monetaire systeem zijn aangetast, dan tijdens en na de sterlingcrisis blijkt uit de betrekkelijk geringe daling van de dollarkoers en de relatieve stabiliteit van de goud- en zilvernoteringen. De vlucht van Frans geld en internationaal „hot money” naar de mark, dus de speculatie op een revaluatie i.p.v. op een devaluatie van een sleutelvaluta, kan op zich zelf reeds als een indicatie van het toegenomen vertrouwen in het huidige internationale monetaire bestel worden uitgelegd. Ondanks het feit, dat door de relatief lange duur van de onderhandelingen de ontwrichting van het internationale betalingsverkeer in feite groter was dan tijdens de sterlingcrisis vorig jaar.

De crisis van de Franse frank is de *crisis van het vertrouwen van de Franse burger in zijn eigen munteenheid*. Daar zijn duidelijke aanwijzingen voor. *Niet de verhogingen van de lonen en van de uitgaven voor sociale voorzieningen zijn de oorzaak*. De ontwikkeling van de industriële productie en ook van het handelsverkeer is, wanneer men rekening houdt met de feitelijke productie-uitval door de stakingen en de waarschijnlijke speculatieve voorraadvorming, beslist niet zodanig, dat de achteruitgang van de Franse deviezenreserves daarmee verklaard kan worden. Op grond van deze ontwikkeling was een devaluatie van de frank moeilijk te verdedigen. Het axioma van een nauwe band tussen loonpeil en betalingsbalans vindt zelfs in de extreme situatie van Frankrijk in de laatste maanden zeer weinig steun.

Markanter is de maandenlange enorme druk op de koers van de cash-frank in de omliggende landen, die op een langdurige en grôte vlucht uit de frank in de letterlijke koffervorm van de Fransen zelf wijst, een vlucht die de laatste weken een dramatisch hoogtepunt bereikte. Dit verlies aan deviezen van de laatste weken heeft uiteraard niets te maken met een onevenwichtige handelsbalans.

Het vertrouwen van de Fransen in hun valuta is op goede gronden nooit erg groot geweest. Een reeks devaluaties, zowel voor als na de oorlog, kon daartoe niet bijdragen. In geen van de ontwikkelde landen is het bezit van goud ook daardoor zó sterk verbreid als in Frankrijk en daarmee het kopen van goud bij monetaire moeilijkheden zó vanzelfsprekend. Deste opmerkelijker is het, dat de Fransen dit door hen reeds zo platgetreden pad nu *niet* hebben bewandeld, maar de voorkeur hebben gegeven aan belegging in, of zelfs alleen maar aan uitwijken naar andere valuta's, ondanks de verzekeringen van De Gaulle, dat deze even labiel zijn als de frank. Ook dit kan men niet anders dan een succes van de politiek van de centrale banken noemen.

Duidelijk bleek de nagenoeg desastreuze invloed van bezitters van direct liquide geldmiddelen op de economische situatie en politiek van een land. Gaat een dergelijke vlucht uit een (eigen) munteenheid gepaard met een massaal „liquide maken van minder liquide bezit, dan wordt de werking dubbel desastreus”. Een effectieve controle van de staat op kapitaalbewegingen zou niet anders dan door nationalisatie, niet alleen van bepaalde industrieën of bedrijfstakken, maar van particulier bezit in welke vorm ook als middel tot reproductie, kortom door een werkelijke invoering van een socialistisch produktiesysteem, kunnen worden gerealiseerd.

Over het gebrek aan discipline van de Franse bourgeoisie, de ambivalente houding t.o.v. De Gaulle, haar redder, en zijn politiek, in de eerste plaats in haar belang gevoerd, kunnen we beter het zwijgen toe doen.

DE GOUDPRIJS

Elke crisis gaat gepaard met een reeks van geruchten. Over het algemeen is het moeilijk in de financiële pers de bron van die geruchten te vinden. Vele bereiken de pers niet. Anderzijds blijken deze geruchten later vaak een grond van waarheid te bezitten, al helpen ze natuurlijk door hun invloed op het verloop van de markten mee zich zelf waar te maken. Bijna steeds illustreren de geruchten een bepaalde sfeer.

Ook het verminderd vertrouwen in goud als wondermiddel vond zijn uitdrukking in twee overigens twijfel-

¹ Zie bijv. Guy de Jonquieres in *Financial Times* van 22 november jl., blz. 21. Deze bericht, overigens zonder veel documentatie, dat niet alleen bezit verkocht werd, maar grote kredieten werden opgenomen om te kunnen speculeren.

achtige geruchten. De eerste meldde dat de bewegingsvrijheid van Frankrijk op een beslissend moment beïnvloed is door een weigering van andere centrale banken Frans goud zonder meer te accepteren als betaling. Het tweede gerucht meldde grote Zuidafrikaanse verkopen op de vrije goudmarkt. Dit laatste gerucht vond in ieder geval geen steun in de omzetcijfers van de Europese goudmarkten. Anderzijds maken de laatste cijfers van de deviezenpositie van Zuid-Afrika het waarschijnlijk, dat de wil tot verkopen zonder prijsbederf wél, de mogelijkheden daartoe niet aanwezig waren ².

Zouden de geruchten, met name die rond de Franse frank een feitelijke grond hebben, dan zou dit sterk wijzen op een prevaleren van Fowlers „enge” interpretatie van de overeenkomst van de centrale banken over de goudpolitiek. In ieder geval is de goudprijs en in nog sterkere mate de omzet van het goud op de vrije markten ver beneden het peil gebleven, dat normaal is bij ernstige monetaire crises. De voorspelling van Fowler, dat de vrije goudprijs wel eens beneden de magische \$ 35 per troy ounce zou dalen, begint wat meer gestalte te krijgen en verlaat het kader van een psychologische voorbereiding van een IMF-meeting.

Gezien de enorme kapitalen in (vrij) goud belegd (in ieder geval enige tientallen miljarden dollars), een veelvoud van klaarblijkelijk aanwezig „hot money”, waarbij de Zuidafrikaanse goudvoorraad een quantité négligeable is, behoort een verkoopgolf van goud niet tot de onmogelijkheden. Wat de gevolgen van zo’n verkoopgolf ook zijn, ver beneden de 35-dollar grens zal ze wel niet dalen. Het is namelijk moeilijk in te zien hoe de „Tien” vereffening van betalingsbalansverschillen met goud, door wat we maar „elfde” landen zullen noemen, kunnen voorkomen. Ongetwijfeld waardoer de betalingsbalansverschillen zijn ontstaan (bijv. aankoop van goud op de vrije markt beneden de \$ 35) of uit welke bron het goud uiteindelijk afkomstig is: Zuidafrikaanse goudmijnen, Franse sokken, Siberische rivieren, of Zürcher bankkluisen.

DE MARK

De enorme toevloed van kapitaal naar West-Duitsland, alleen al de laatste drie vrije marktdagen (15, 18 en 19 november) een bedrag van DM 7,2 mrd. of \$ 1,8 mrd. (volgens een verklaring van regeringswoordvoerder Günther Diehl op 20 november afgelegd ³) kan moeilijk uit de crisis van de frank worden verklaard ⁴.

Grote kapitalen ook uit de dollar- en sterling-sfeer moeten in de laatste maanden zijn toegevloed, in de hoop op winsten bij een revaluatie van de mark.

Gebaseerd op de handels- (diensten- en toeristen-) balans van West-Duitsland en de aanwezige deviezenreserves zijn betere argumenten aan te voeren voor een revaluatie van de mark dan voor een devaluatie van de frank, óók op grond van de Franse cijfers. Volledigheidshalve dienen we op te merken dat Westduitse publikaties wijzen op de verhouding deviezenreserve - totale buitenlandse handel, waarvan de stijging inderdaad minder spectaculair is. De het internationale evenwicht versturende werking van de voortdurend stijgende deviezenvoorraad van West-Duitsland onder de tegenwoordige verhoudingen wordt echter door deze argumenten niet ontzenuwd.

Nieuw is de door de Duitsers voorgestelde procedure van belastingmaatregelen aan de grens (de BTW leent zich daar op het eerste gezicht goed voor). Door het afremmen van de uitvoer en het ontlasten van de invoer zou een

zelfde effect als bij een revaluatie van 4% worden verkregen. Deze maatregelen hebben ongetwijfeld, wanneer ze inderdaad op de aangekondigde ongedifferentieerde wijze worden uitgevoerd, een typisch monetair karakter. Nieuw, althans niet veel voorkomend is daarbij het minder belasten van de invoer dan van de eigen productie. De consequentie van de maatregelen door de Fransen dan ook getrokken, is het omgekeerde: belasten van invoer en vermindering van lasten bij uitvoer, om een devaluatie te voorkomen.

Het is duidelijk dat bij deze maatregelen het beïnvloeden van de betalingsbalans en veranderingen in het concurrentiepatroon hand in hand gaan. Maar dat is ook het geval bij devaluatie. Onmogelijk is het om hier een scherpe grens te trekken. Hier liggen de voornaamste bezwaren, al kan ik persoonlijk de traditionele bezwaren tegen een meer gedifferentieerde heffingspolitiek niet volgen ⁵. Met name een heffingspercentage op de export van bepaalde produkten of produktengroepen, afhankelijk van het percentage dat de export van dat produkt van de totale productie uitmaakt, lijkt me minstens te verdedigen. Ook aan de invoerzijde zou voor differentiatie plaats zijn. De totale binnenlandse belastingdruk zou constant gehouden kunnen worden.

Tegenover het nadeel van misschien minder internationale controle en van de principiële mogelijkheden concurrentieverhoudingen te beïnvloeden, nadelen die ook aan veranderingen van wisselkoersen kunnen kleven, staat het grote voordeel van grotere internationale monetaire integratie, waardoor ook speculatieve kapitaalbewegingen worden voorkomen, samengaand met een grotere soepelheid en een sneller, beter en fijner reactievermogen.

De grenzen tussen handelsbeperking, autarkie en het streven naar betalingsbalansevenwicht zijn vaag. Principieel moet het mogelijk zijn laatstgenoemde doelstelling te laten prevaleren. Ongetwijfeld echter zal het Duitse en Franse voorbeeld navolging vinden. Belangrijk is daarbij of en in welke mate dit soort maatregelen geïntegreerd kan worden in een internationale monetaire politiek, zonder tot een fundamentele verstoring van het monetaire evenwicht te leiden.

J. Buijs

² Zürich meldde bijv. 18 en 19 november een omzet van ongeveer 10 ton goud of ruim \$ 12 mln. De hoogste schatting in de pers meldt een verkoop van Zuid-Afrika van \$ 210 mln., bij welk cijfer we, zo lang de officiële Zuidafrikaanse cijfers ontbreken, vraagtekens plaatsen. Zelfs volgens deze cijfers vormden de goudaankopen slechts enkele procenten van de mark-aankopen. In die richting wijst ook de vermoedelijke verlaging van Zuid-Afrika's laatprijs van \$ 41 tot \$ 40, uit het marktverloop deze week af te leiden.

³ *Neue Zürcher Zeitung* 22 november.

⁴ De volgende cijfers zijn bekend: de Banque de France meldde voor de week eindigend 14 november een verlies van \$ 178,3 mln. Totale verliezen sinds mei: \$ 2.852 mln. waarvan \$ 900 mln. door trekking op het IMF. Gezien de gegevens van mei 1968 (en de gewoonte van bepaalde centrale banken een zo gunstig mogelijke indruk op het eerste gezicht te geven) moeten deze \$ 900 mln. in mindering worden gebracht op de gepubliceerde officiële reserves van \$ 4.097 mln., zodat \$ 3.200 mln. per saldo overblijft. Volgens een bericht van Reuter van 26 november zou de Banque de France meer bij het IMF hebben moeten opnemen dan de Franse feitelijke reserves, zodat de laatste was verdwenen. Dat betekent dus een verlies van ruim \$ 3.000 mln. op 15, 18 en 19 november. Gezien de onwaarschijnlijkheid van Franse non-interventie, bovengenoemde cijfers van Herr Diehl, en de druk op dollar en vooral pond is dit bericht van Reuter wel zeer onwaarschijnlijk. Het illustreert wel de sfeer en de berichtgeving tijdens de crisis. De financiële pers publiceerde trouwens meer opinies dan feitelijke gegevens.

⁵ Zie het slot van mijn artikel „Goud en valuta” in *ESB* van 11 september jl., blz. 844-846.

Centen en procenten

Volgens het huidige systeem van salarisverhogingen bij de overheid stijgen alle salarissen met eenzelfde percentage: de zogenaamde *procenten-methode*. Sommige organisaties van overheidspersoneel pleiten voor een verhoging met eenzelfde bedrag voor iedereen: de zogenaamde *centen-methode*. Hieronder komen de verschillen aan de orde, die uit beide methoden voortvloeien voor het nominale en voor het reële netto salaris. Daarbij vormen de middens van de schaalsalarissen voor de schrijver, de hoofdschrijver, de commies, de hoofdcommies, de referendaris, de administrateur en de hoofdadministrateur het uitgangspunt.

ENKELE FORMULES

Stel het bruto salaris op L^B , het nominale netto salaris op L^n , het reële netto salaris op L^{nR} , het marginale belastingtarief op μ en het gemiddelde op $\bar{\mu}$, de marginale pensioenpremie op σ en de gemiddelde op $\bar{\sigma}$, de bruto salarisverhoging in procenten op α en in een vast bedrag op C , en tenslotte het prijsstijgingspercentage op ε , dan gelden de volgende formules voor

- De absolute nominale netto salarismutatie
 - bij een „procenten-methode” $\Delta L^n = \alpha L^B (1-\sigma)(1-\mu)$
 - bij een „centen-methode” $\Delta L^n = C (1-\sigma)(1-\mu)$
- De relatieve nominale netto salarismutatie
 - bij een „procenten-methode” $\frac{\Delta L^n}{L^n} = \frac{\alpha (1-\sigma)(1-\mu)}{(1-\bar{\sigma})(1-\bar{\mu})}$
 - bij een „centen-methode” $\frac{\Delta L^n}{L^n} = \frac{C}{L^B} \frac{(1-\sigma)(1-\mu)}{(1-\bar{\sigma})(1-\bar{\mu})}$
- De absolute reële netto salarismutatie
 - bij een „procenten-methode” $\Delta L^{nR} = (1-\varepsilon) \alpha L^B (1-\sigma)(1-\mu) - \varepsilon L^B (1-\bar{\sigma})(1-\bar{\mu})$
 - bij een „centen-methode” $\Delta L^{nR} = (1-\varepsilon) C (1-\sigma)(1-\mu) - \varepsilon L^B (1-\bar{\sigma})(1-\bar{\mu})$
- De relatieve reële netto salarismutatie
 - bij een „procenten-methode” $\frac{\Delta L^{nR}}{L^n} = \frac{(1-\varepsilon) \alpha (1-\sigma)(1-\mu)}{(1-\bar{\sigma})(1-\bar{\mu})} - \varepsilon$
 - bij een „centen-methode” $\frac{\Delta L^{nR}}{L^n} = \frac{C}{L^B} \frac{(1-\sigma)(1-\mu)}{(1-\bar{\sigma})(1-\bar{\mu})} - \varepsilon$

Met uitzondering van de formules voor de absolute nominale netto salarismutaties (1a en 1b), bevatten alle zowel de gemiddelde als de marginale belasting- en pensioentarieven als verklarenden. De marginale belastingtarieven μ variëren van 0,18 tot 0,47, de gemiddelde $\bar{\mu}$ van 0,07 tot 0,27, zodat het verschil $(\mu-\bar{\mu})$ toeneemt naar gelang het bruto salaris hoger is.

De marginale en de gemiddelde pensioentarieven respectievelijk σ en $\bar{\sigma}$ zijn aan elkaar gelijk per inkomensklasse. Zij variëren hier van 0,035 tot 0,086.

ALTERNATIEVE BEREKENINGEN

De grafieken 1 tot en met 5 geven de uitkomsten weer van berekeningen betreffende de nominale en de reële netto salarismutaties, zowel bij toepassing van een „procenten-systeem” als ook bij hantering van een „centen-methode”. In beide gevallen blijft de totale loonsomstijging gelijk.

a. Nominale netto salarismutaties. Grafiek 1 illustreert dat bij een procenten-methode de relatieve nominale netto salarismutatie afneemt naar gelang het bruto salaris toeneemt. Dit ondanks gelijke procentuele bruto salarisverhogingen. Als oorzaak treedt hier op het toenemende verschil tussen de marginale en de gemiddelde belastingtarieven.

De belastingprogressie tempert de relatieve nominale netto salarismutatie. Dezelfde grafiek laat zien, dat bij een „centen-methode” een nog snellere daling van de relatieve nominale netto salarismutaties plaatsvindt. Bij overeenkomstige belastinginvloed stimuleert een toenemend bruto salaris de daling. Derhalve treedt onder beide methoden een nivellering op van de nominale netto salarissen, maar het meest bij de „centen-methode”.

Bij toepassing van een „procenten-methode” stijgt de absolute nominale netto salarismutatie naar gelang het bruto salaris toeneemt (zie grafiek 2). De toeneming van de marginale belastingdruk en de marginale pensioenpremie is nl. onvoldoende om de invloed van de groei van het bruto salaris te compenseren. Onder een „centen-methode” daarentegen staan de verhogingen voor iedereen in eenzelfde bedrag vast. De nominale netto salarismutaties nemen dan af naar gelang de salarisklasse hoger is, omdat de marginale belastingtarieven en de marginale pensioenpremie het verloop bepalen.

Tenslotte blijkt uit de tweede grafiek dat de absolute nominale netto salarismutaties bij een bruto salaris van ongeveer f. 14.000 gelijk zijn ongeacht de toegepaste methode. Beneden dat niveau biedt de „centen-methode” voordelen. Erboven komt de „procenten-methode” gunstiger uit.

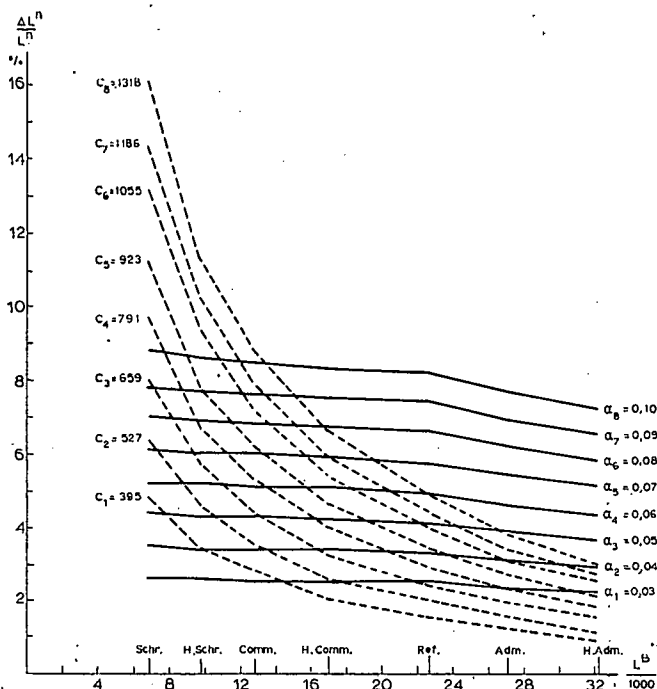
b. Reële netto salarismutaties

De nominale netto salarismutatie gecorrigeerd voor de prijsstijging levert de reële netto salarismutatie op. In het bijzonder de verhouding tussen de bruto verhoging, gecorrigeerd voor de prijsmutatie, en de prijsmutatie speelt een rol. De grafieken 3, 4 en 5 geven de reële netto salarismutaties weer bij een prijsstijging van respectievelijk 3, 4 en 5%.

Onder een „procenten-methode”:

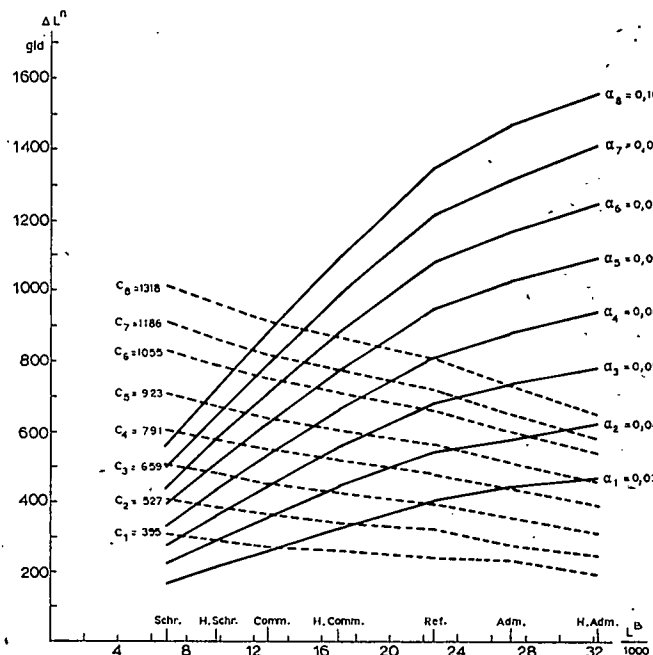
grafiek 1.

PROCENTUELE NETTO SALARIS MUTATIE ($\frac{\Delta L^N}{L^N}$) PER SALARISKLASSE (L^B) BIJ ALTERNATIEVE BRUTO VERHOOGINGEN IN PROCENTEN (α) RESPECTIEVELIJK OVEREENKOMSTIGE GELDBEDRAGEN (C)

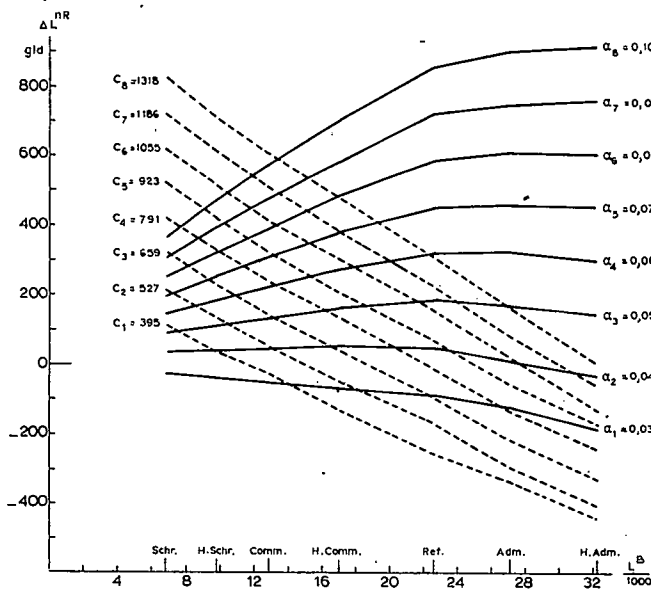
grafiek 2.

ABSOLUTE NETTO SALARIS MUTATIE (ΔL^N) PER SALARISKLASSE (L^B) BIJ ALTERNATIEVE BRUTO VERHOOGINGEN IN PROCENTEN (α) RESPECTIEVELIJK OVEREENKOMSTIGE GELDBEDRAGEN (C)

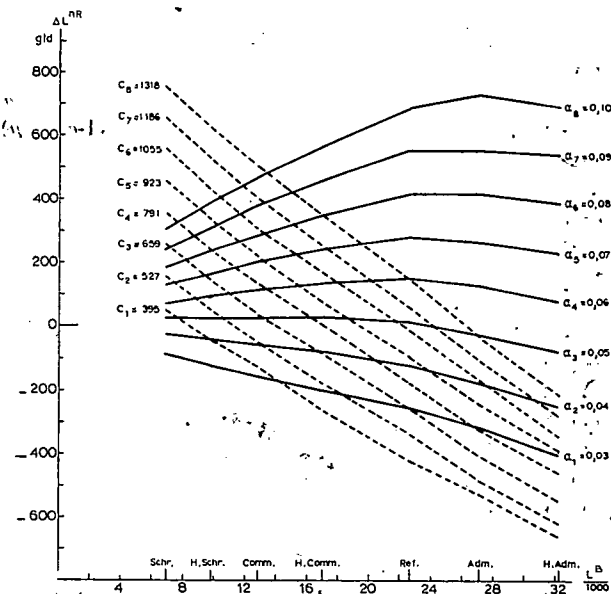
grafiek 3.

ABSOLUTE REËLE SALARIS MUTATIE (ΔL^{NR}) PER SALARISKLASSE (L^B) BIJ ALTERNATIEVE BRUTO VERHOOGINGEN IN PROCENTEN (α) RESPECTIEVELIJK VASTE VERHOOGINGEN (C) BIJ EEN PRIJSSTIJGING VAN 3%

grafiek 4.

ABSOLUTE REËLE SALARIS MUTATIE (ΔL^{NR}) PER SALARISKLASSE (L^B) BIJ ALTERNATIEVE BRUTO VERHOOGINGEN IN PROCENTEN (α) RESPECTIEVELIJK VASTE VERHOOGINGEN (C) BIJ EEN PRIJSSTIJGING VAN 4%

(I.M.)

BELEG INTERNATIONAAL

BELEG IN **Interunie**

BELEG INTERNATIONAAL

N.V. Internationale Beleggings Unie „Interunie“, Postbus 617, Den Haag

— bij een prijsstijgingsperunage gelijk aan het perunage van de bruto verhoging, resulteren negatieve absolute reële netto salarismutaties die groter worden naar gelang het bruto salaris hoger is;

— bij een prijsstijgingsperunage, dat 1 punt achterblijft bij het bruto verhogingsperunage, blijven de absolute reële netto salarismutaties tot een bruto salaris van ongeveer f. 22.000 zwak positief, terwijl deze boven dat niveau dalen en licht negatief worden;

— bij een prijsstijgingsperunage, dat 2 punten of meer achterblijft bij het bruto verhogingsperunage, nemen de absolute reële netto salarismutaties toe tot een bruto salarisniveau van ongeveer f. 22.000, terwijl zij daarboven afnemen.

Derhalve een nogal genuanceerd resultaat bij de „procenten-methode”.

Onder overigens dezelfde omstandigheden leidt de „centen-methode” tot absolute reële netto salarismutaties, die bij hoger wordende inkomens een gelijkmatig dalend verloop laten zien.

Een vergelijking van de absolute nominale netto salarismutaties met de overeenkomstige absolute reële netto mutaties laat zien, dat zowel onder de „procenten-methode” als onder de „centen-methode” de correctie voor prijsstijging de geschetste tendenties versterkt; en wel in toenemende mate naarmate de prijsstijging groter is. Gelet op de relatieve nominale netto salarismutaties (grafiek 1) en op het constante prijsstijgingsperunage voor alle inkomensklassen, treedt ook tussen de reële netto salarissen nivellering op, zowel bij een „procenten-methode” als bij een „centen-methode” (zie formule 4b).

DE JAREN 1968 EN 1969

Hoe luiden de uitkomsten voor 1968 bij toepassing van een „procenten-methode”? Dit ter vergelijking met de feitelijk afgekondigde 3,5% + f. 116 bruto salarismutatie. De bruto opslag zou 4,7% hebben bedragen. De prijsstijging van de gezinsconsumptie bedraagt 3,5%. Grafiek 6 geeft de uitkomsten weer.

Het blijkt dat onder beide systemen nivellering optreedt van de nominale netto en de reële netto salarissen. Hoewel het meest bij de gecombineerde „procenten-centen”-methode. De nominale netto salarismutaties nemen in beide gevallen toe met het oplopen van het salaris, maar het meest bij de „procenten-methode”.

De reële netto salarismutaties stijgen bij een procentuele methode tot een salarisklasse van ongeveer f. 14.000. Daarboven dalen zij. De feitelijke gecombineerde „procenten-centen”-methode geeft steeds kleinere reële verhogingen te zien naarmate het bruto salaris toeneemt. Al vanaf een salaris van f. 15.000 is de verhoging negatief.

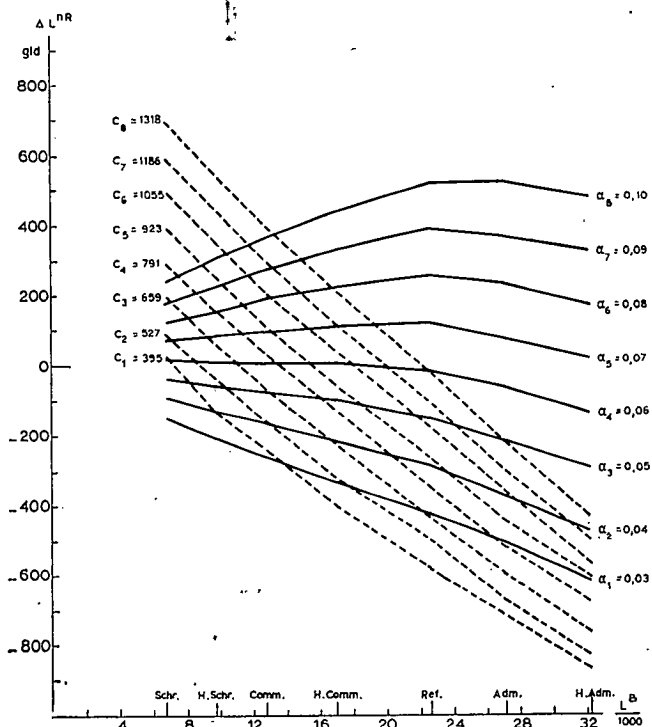
Worden beide methoden vergeleken dan heeft alleen de salarisklasse beneden de f. 10.000 voordeel van de systeemwijziging. Alle hogere salarisklassen ondervinden er nadeel van. Overigens bedraagt het voordeel slechts ca. f. 25 per jaar voor de schrijver, terwijl de commies en de hoofd-administrateur er respectievelijk ca. f. 25 en ca. f. 125 nadeel door ondervinden.

Het jaar 1969 geeft volgens de Macro-economische Verkenning prijsstijging van de gezinsconsumptie van 4,5% en een contractloonsstijging van 4%. Met deze uitgangspunten blijken ook volgend jaar de absolute nominale netto en de absolute reële netto salarisseniveauverhoudingen in te krimpen onder een „procenten-methode”.

De absolute nominale netto salarismutaties lopen op

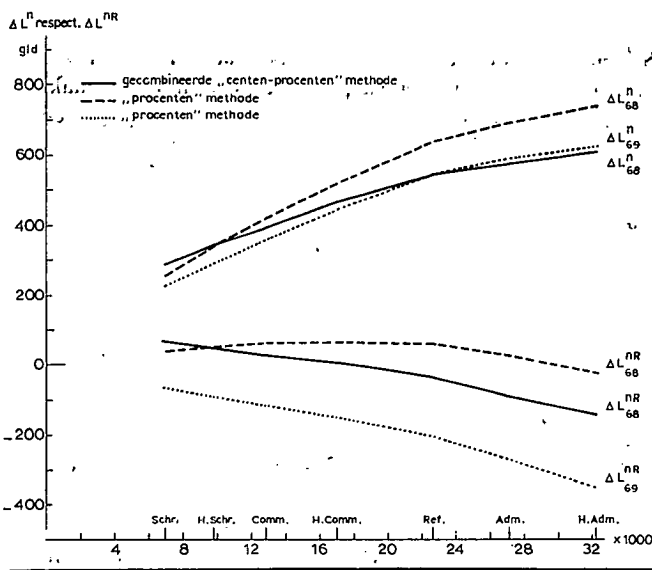
grafiek 5.

ABSOLUTE REËLE SALARIS MUTATIE (ΔL^{NR}) PER SALARISKLASSE (L^B) BIJ ALTERNATIEVE BRUTO VERHOGEN IN PROCENTEN (a) RESPECTIEVELIJK VASTE VERHOGEN (c), BIJ EEN PRIJSVERHOOGING VAN 5%.

grafiek 6.

ABSOLUTE NETTO EN REËLE NETTO SALARIS MUTATIES (ΔL^N respect. ΔL^{NR}) IN 1968; EN IN 1969 BIJ 4% BRUTO VERHOGEN EN 4,5% PRIJSSTIJGING

met het toenemen van het inkomen. Echter de reële netto salarismutaties zijn negatief en wel meer naarmate het salaris hoger is. De differentiatie gaat van ca. f. 65 tot ca. f. 350. Bij enigerlei gecombineerd systeem zou de differentiatie nog sterker uitvallen.

SAMENVATTING

Bij toepassing van een „procenten-methode” krimpen zowel de nominale netto als de reële netto salarisseniveauverhoudingen in. Zodanige inkrimping gaat sneller onder een

* (Vervolg op blz. 1123)

Een Marshall-ballet voor de vezels (II)*

KATOEN

Het bijwerken van de verschillende tabellen gaf bij de katoen interessante wijzigingen te zien. Allereerst nog even een overzicht van de belangrijkste *katoenproducerende* landen die thans in het International Cotton Advisory Committee (I.C.A.C.) zijn verenigd (tabel 1). Deze landen produceerden in totaal in het afgelopen oogstseizoen dus 38,34 mln. balen. De totale wereldproductie in dat katoenjaar bedroeg 46,79 mln. balen waarvan ca. 6,5 mln. voor rekening van de Chinese Volksrepubliek.

De katoenproductie toonde de laatste twee jaren grote schommelingen (tabel 2). Hoewel een tabel waarin slechts enkele oogstjaren uit de naoorlogse periode zijn opgenomen het beeld van een lijngrafiek nooit kan vervangen, blijkt uit de cijfers der laatste drie jaren hoe sterk de invloed van Amerika is geweest op de statistische positie van de katoen. In Midden- en Zuid-Amerika vielen de oogsten in enkele landen tegen. Op het totale cijfer is dit nauwelijks van invloed geweest. Ook in de Verenigde Staten heeft de natuur meegewerkt aan de beperking van het aanbod, hetwelk daar echter vooral veroorzaakt werd door een drastische areaalbeperking¹. De pogingen van het U.S. Department of Agriculture om de grote buffervoorraad van 16,9 mln. balen, die zich aan het eind van het oogstjaar 1965/1966 had gevormd, in 3 à 4 jaar tot normale proporties terug te brengen, werden zodoende reeds na twee seizoenen met succes (6,5 mln. balen) bevestigd. Zelfs maakte men zich eind 1967 zorgen dat het aanbod van bepaalde, zeer gewilde katoenklassen, de zgn. „medium long” soorten van 1-1/32” - 1-3/32”, internationaal nauwelijks voldoende zou zijn.

In het beeld van het verbruik van katoen is niet veel verandering gekomen (tabel 3). Het verbruik in Japan bleef de laatste drie jaren redelijk stabiel. In West-Europa viel in 1967/1968 een kleine achteruitgang te bespeuren. Voor de Verenigde Staten vormde het seizoen 1966/1967 een top in een overigens dalend verbruik. De toename van

TABEL 1.

De 23 katoenproducenten van het I.C.A.C.
(Productiecijfers 1967/1968, × 1.000 balen, Am. standaard 478 lbs.)

U.S.S.R.	9.300	Nicaragua	475
V.S.	7.400	Griekenland	450
India	5.150	Columbia	440
Brazilië	2.300	Argentinië	400
Pakistan	2.250	Guatemala	345
V.A.R.	2.015	Uganda	330
Mexico	2.000	Tanzania	325
Turkije	1.775	Spanje	305
Soedan	1.000	Tsjaad	200
Syrië	560	El Salvador	160
Iran	530	Israël	130
Peru	500		

Bron: I.C.A.C. Washington. *Quarterly Statistical Bulletin*.
Iran zal in 1968/69 toetreden tot de I.C.A.C.

TABEL 2.

Katoenproductie verspreid over de continenten
(× 1.000 balen)

	1945/1946	1955/1956	1965/1966	1966/1967	1967/1968
V.S. (excl. Alaska)	8.852	14.680	14.920	9.860	7.400
Azië	5.908	13.390	15.812	16.762	18.104
U.S.S.R. — Oost-Europa	2.025	6.285	8.895	9.445	9.415
Overig Amerika ..	2.528	5.535	7.833	6.777	6.986
Afrika	2.001	3.269	4.921	4.993	4.693
West-Europa	47	520	749	841	771
	<u>21.361</u>	<u>43.679</u>	<u>53.130</u>	<u>48.678</u>	<u>47.369</u>

Bron: I.C.A.C.

de consumptie kwam de laatste 2 jaar hoofdzakelijk voor rekening van Azië (excl. Japan), Rusland en Oost-Europa. Het hoge cijfer voor Afrika geeft verder een vooral relatief belangrijke stijging te zien. Een bevestiging dus van de reeds in vorige publikaties signaleerde trend, nl. de trek van de katoenverwerkende industrie naar de katoenproducerende landen.

Wij komen nu aan de internationale *katoenhandel*. Tabel 4 geeft hiervan een beeld. De dalende tendens van de uitvoer van de Verenigde Staten — welke vooral door een trendlijn op basis van 5-jars voortschrijdende gemiddelden zichtbaar kan worden gemaakt — is de laatste twee seizoenen onderbroken. Een lijndiagram gebaseerd op jaarcijfers zou echter nog beter dan een tabel het sterke „op en neer” gaan van de uitvoeren van deze residu-leverancier kunnen demonstreren. De Amerikaanse dele-

onroerend goed

- beheer
- beoordeling van bouwplannen
- controle op uitvoering
- advies bij koop en bouw

MAATSCHAPPIJ VOOR
KAPITAALSGOEDEREN N.V.

Keizersgracht 634-Amsterdam-C. Telefoon 020-237133

* (I) in *ESB* van 27 november jl., blz. 1089-1092.

¹ In 1965/1966 bedroeg het bebouwd oppervlak 13,6 mln. acres. Via 9,6 mln. acres (1966/1967) werd het teruggebracht tot 8 mln. acres (1967/1968). De opbrengsten per acre bedroegen in die oogstjaren resp. 526, 477 en 447 lbs. per acre (gemiddeld).

TABEL 3.

Katoenverbruik - verspreid over de continenten
(× 1.000 balen)

	1955/1956	1964/1965	1966/1967	1967/1968
Azië (excl. Japan)	12.429	15.962	16.993	18.013
Rusland en Oost-Europa	6.788	9.350	10.062	10.270
V.S.	9.210	9.171	9.497	8.986
West-Europa	7.021	7.189	7.142	6.720
Overig Amerika	2.877	3.582	3.710	3.702
Japan	2.322	3.400	3.255	3.350
Afrika	562	1.135	1.625	1.675
Totaal	41.209	49.789	52.284	52.716

Bron: I.C.A.C.

TABEL 5.

Katoenimporten
(× 1.000 balen)

	1955/1956	1964/1965	1965/1966	1966/1967	1967/1968
Azië (excl. Japan)	1.544	3.164	2.927	3.462	3.288
Rusland — Oost-Europa	1.933	3.005	3.419	3.247	3.082
V.S.	137	74	98	63	145
West-Europa	6.565	6.430	6.814	6.758	6.479
Overig Amerika	617	791	884	748	703
Japan	2.386	3.500	3.091	3.571	3.514
Afrika	53	188	260	320	249
Totaal	13.235	17.152	17.493	18.169	17.510

Bron: I.C.A.C.

TABEL 4.

Katoenexporten
(× 1.000 balen)

	1945/1946	1955/1956	1964/1965	1965/1966	1966/1967	1967/1968
V.S.	3.613	2.215	4.060	2.942	4.669	4.206
Azië	898	2.174	2.743	2.919	2.845	3.176
Rusland - Oost-Europa	400	1.439	2.005	2.561	2.500	2.400
Overig Amerika	2.402	3.825	4.174	4.920	3.946	3.712
Afrika	1.879	3.165	3.408	3.502	3.667	3.489
West-Europa	16	181	170	211	287	385
Totaal	9.208	12.999	16.560	17.055	17.914	17.368

Bron: I.C.A.C.

gatie bij de laatste I.C.A.C.-besprekingen te Athene (juni 1968) diende symbolisch wederom de altijd nog vage claim van een „fair share” van de internationale katoenmarkt (een aandeel dat blijkbaar op 5 à 6 mln. balen wordt geraamd) voor Amerika in. Zoals tabel 4 verder aantoont, zagen de meeste landengroepen hun exporten sedert 1964/1965 stijgen. Midden- en Zuid-Amerika waren de laatste twee seizoenen iets minder sterk in hun uitvoer.

Wat de katoenimporten betreft is het totale beeld weinig veranderd (tabel 5). De invoer in West-Europa en in Japan is de laatste jaren redelijk stabiel. Een lichte daling valt in het vorige seizoen te constateren bij Rusland, Oost-Europa en Azië.

Tenslotte de weerspiegeling van produktie en consumptie in de wereldvoorraden (tabel 6). Het loont de moeite het voorraadverloop sedert de tweede wereldoorlog na te gaan. Door de wereldvoorraden te splitsen in die welke in de Verenigde Staten zijn opgeslagen, en de overige voorraden komt zeer duidelijk naar voren hoezeer de Verenigde Staten de laatste jaren de rol van houdster van 's werelds buffervoorraad van katoen heeft vervuld. Tevens is goed zichtbaar in welk een snel tempo de grote wereldvoorraad van katoen tot normale proporties is teruggebracht. Natuurlijk is deze ontwikkeling niet zonder uitwerking gebleven. Het evenwicht tussen vraag en aanbod van bepaalde variëteiten is thans labiel. In de Verenigde Staten is men bezig het aanbod op te voeren door het areaal uit te breiden. De oogstverwachtingen schommelen om de 11 mln. balen.

Door het tijdelijk wat geringere aanbod is het prijspeil opgelopen. Deze prijsstijging viel samen met gevoelige dalingen in de noteringen van bepaalde man-made fibers. Wij komen hier in ons derde artikel op terug, na in het vervolg van dit tweede artikel de stand van zaken in de laatste bedoelde vezelcategorieën te hebben weergegeven.

MAN-MADE FIBERS

Een vergelijking van de produktiejaren 1964 en 1967 toont, dat de totale produktie van man-made fibers wederom sterk is gestegen. Het accent valt hier op de non-cellulose vezels (tabel 7). Voor de spinners onder de verder-verwerkende industrieën is het belangrijk te weten hoe groot de percentages zijn die de „vezel” van de man-made fiber produktie uitmaakt. In onze publikatie van juni 1966² hebben wij ook deze produktie — uitgedrukt in equivalente katoenbalen en verspreid over de continenten — weergegeven. Een vergelijking van dezelfde jaren — 1964 en 1967 — levert het beeld van tabel 8.

Nog komt bijna 80% van de produktie voor rekening van de drie grote „oude” produktiegebieden West-Europa, Noord-Amerika en Japan. Toch is een van de meest recente ontwikkelingen dat zowel de produktie als de verwerking van man-made fibers in de zogenaamde niet-traditionele MMF-textielgebieden toeneemt. De in tabel 9 weergegeven rangschikking van produktie en importen van de landen die niet tot de MMF-pioniers kunnen worden gerekend laat dit zien. De oorzaken van dit verschijnsel zijn vele. De discontinue vezel dient in sommige katoenverbouwende gebieden als additioneel spinmateriaal. Zodoende komt meer grond voor agrarische voedselproduktie ter beschikking. De producenten van de toch als kapitaalintensief bekend staande man-made fibers zien er verder blijkbaar bepaald een voordeel in delen van hun produktiecapaciteit naar ontwikkelingsgebieden over te plaatsen. De gebruiksgewoonten internationaliseren zich

² „Het ballet van de vezels; internationale consequenties van de concurrentiestrijd tussen katoen en man-made fibers”, bijlage bij *ESB* van 15 juni 1966.

TABEL 6.

Katoenvoorraden
(in mln. balen aan het eind van het seizoen-aug.)

	V.S.	Elders		V.S.	Elders
1945	11,1	18,8	1957	11,4	12,2
1946	7,3	18,9	1958	8,7	13,4
1947	2,5	17,1	1959	8,9	12,3
1948	3,1	11,9	1960	7,6	12,8
1949	5,3	10,1	1961	7,2	13,1
1950	6,8	10,2	1962	7,8	12,0
1951	2,3	10,-	1963	11,2	12,1
1952	2,8	12,9	1964	12,4	13,6
1953	5,6	13,1	1965	14,3	13,7
1954	9,7	11,5	1966	16,9	13,5
1955	11,2	11,1	1967	12,5	14,2
1956	14,5	10,1	1968	6,5	14,6

Bron: I.C.A.C.

TABEL 7.

Wereldproductie van man-made fibers
(in mln. lbs.)

	Vezels		Garens		Totaal	
	1964	1967	1964	1967	1964	1967
Cellulose vezels:						
Rayon	4.252	4.236	2.287	2.169	6.539	6.405
Acetaat	101	76	646	788	747	864
	4.353	4.312	2.933	2.957	7.286	7.269
Non-cellulose vezels:						
Polyamide	198	298	1.794	2.599	1.992	2.897
Polyester	512	1.182	233	477	745	1.659
Acryl	658	1.187	5	6	663	1.193
Overige vezels	200	305	122	255	322	560
	1.568	2.972	2.154	3.337	3.722	6.309
Totaal	5.921	7.284	5.087	6.294	11.008	13.578

Bron: Textile Organon

TABEL 8.

Wereldproductie van man-made fibers verspreid over de continenten
(in mln. equivalente katoenbalen)

	1964	1967
West-Europa	11,1	12,6
V.S./Canada	9,8	12,8
Japan	5,2	6,9
Rusland - Oost-Europa - China	4,7	6,4
Overige landen	1,8	2,4
Totaal	32,6	41,1

Bron: National Cotton Council of America.

TABEL 9.

„Availability” van man-made fibers in niet-traditionele MMF-textielgebieden
(in mln. lbs. - 1966)

	Productie	Import	Totaal
Rusland, Oost-Europa, China	2.042	385	2.427
Noord- en Zuid-Amerika	558	101	659
West-Europa	193	153	346
Overige landen	312	278	590
	3.105	917	4.022

Bron: I.C.A.C.

TABEL 10.

Wereldvezelproductie gerangschikt naar gewicht en waarde

	Gewicht (in mln. lbs.)		Waarde (in mln. \$)	
	1964	1967	1964	1967
Katoen	24.600	22.400	7.020	6.700
Wol	3.340	3.440	3.010	3.220
Man-made fibers,				
Cellulose vezels:				
Rayon	6.510	6.410	2.740	2.480
Acetaat	750	860	520	500
	7.260	7.270	3.260	2.980
Non-cellulose vezels:				
Polyamide	1.990	2.900	2.380	2.510
Polyester	740	1.660	860	1.420
Acryl	660	1.190	710	590
	3.390	5.750	3.950	4.520
Totaal	27.940	25.840	10.030	9.920
Natuurlijke vezels	10.650	13.020	7.210	7.500
Man-made fibers	38.590	38.860	17.240	17.420

Bron: de conversiefactoren zijn ontwikkeld aan de hand van gegevens van N.C.C. en I.W.S., alsmede van prijsnoteringen uit de praktijk.

TABEL 11.

„Availability” van man-made fibers in West-Europa, Noord-Amerika en Japan
(in mln. lbs.)

	Cellulose-basis		Non cellulose-basis		Totaal	
	1964	1967	1964	1967	1964	1967
West-Europa	2.007	1.704	1.088	1.668	3.095	3.372
U.S.A.-Canada	1.624	1.546	1.384	2.430	3.008	3.976
Japan	816	856	668	1.023	1.484	1.879
Totaal	4.447	4.106	3.140	5.121	7.587	9.227

Bron: Textile Organon.

tenslotte veel sneller dan men denkt. Zo is het bijv. opvallend hoe de jeugd in tropische gebieden zich in bepaalde — „warme” — kledingstukken, vervaardigd uit blends, wringt, alleen omdat dat „in” is. Alle dus motieven voor dit interessante, nieuwe verschijnsel.

Het nadeel van deze mondiale overzichten is altijd dat men veel te grof werkt. Er wordt gesproken over „de wol” en „de katoen” alsof het één vezeltype is. Bij de man-made fibers is dit nog erger, daar zowel continu-garens en discontinue vezels als cellulose en non-cellulose categorieën in alle schakeringen bij elkaar worden gevoegd. Wij geven deze zelfkritiek weer, nu wij ons ten tweede male (in tabel 10) wagen aan het hachelijke avontuur van een rangschikking der vezels naar gewichts- en waarde-eenheden. Duidelijk spreekt uit deze tabel de prijsdaling van de man-made fibers. Gedetailleerde berekeningen van garens en weefsels zullen dit in ons laatste artikel nog onderstrepen.

Ook geeft deze rangschikking een heel ander beeld van het economisch belang van de vezels. In gewichtseenheden was de productie van natuurlijke vezels in 1967 nog twee maal zo groot als die van de man-made fibers; naar waarde geschat was de verhouding 100 : 75³. Een verhouding die overeenkomt met de vergelijking gebaseerd op katoenbaal-equivalenten in tabel 3 van ons eerste artikel.

Tenslotte geven wij (tabel 11) een overzicht van de verwerking van man-made fibers in de drie belangrijkste centra in de jaren 1964 en 1967. In Noord-Amerika een totale vooruitgang met ca. éenderde. Japan boekte als goede tweede een toename van bijna 27%. West-Europa bleef met een stijging van nog geen 10% bij zijn rivalen achter. Hierbij moet wel worden vermeld, dat het jaar

³ In 1964 waren deze relaties: gewicht 100 : 38; waarde 100 : 72. Ook hieruit blijkt de verschuiving in prijzen.

TABEL 12.

Spincapaciteit van discontinue vezels

	West-Europa		V.S.		India		Japan		Overige landen a)	
	mln. spillen	index 1939 = 100	mln. spillen	index 1939 = 100	mln. spillen	index 1939 = 100	mln. spillen	index 1939 = 100	mln. spillen	index 1939 = 100
1914	87,9	128	31,5	124	6,4	63	3,4	30	2,2	24
1929	91,5	133	34,8	137	8,7	86	6,5	57	6,2	67
1939	68,6	100	25,4	100	10,1	100	11,4	100	9,3	100
1950	57,3	84	23,0	91	10,5	104	4,4	39	8,7	94
1960	40,4	59	20,1	79	13,5	134	13,0	134	15,5	167
1965	28,1	41	19,4	77	16,0	158	12,7	112	21,2	228
1966	26,9	39	20,0	79	16,7	165	12,6	111	22,0	237
1967	25,1	37	20,6	81	17,1	169	12,6	111	22,9	246

Bron: I.F.C.A.T.I., Zürich.

a) Exclusief Rusland, Oost-Europa en China.

TABEL 13.

Weefcapaciteit

	West-Europa		V.S.		India		Japan		Overige landen a)	
	× 1.000 weefgetouwen	index 1936 = 100	× 1.000 weefgetouwen	index 1936 = 100	× 1.000 weefgetouwen	index 1936 = 100	× 1.000 weefgetouwen	index 1936 = 100	× 1.000 weefgetouwen	index 1936 = 100
1930	1.528	119	699	122	180	89	189	57	159	91
1936	1.288	100	574	100	202	100	333	100	174	100
1955	1.017	79	369	64	208	103	337	101	310	179
1965	570	44	285	50	209	103	397	119	491	282
1966	545	42	270	47	208	103	389	117	509	293
1967	498	39	258	45	208	103	390	117	524	301

Bron: I.F.C.A.T.I. De 1967-cijfers voor de U.S.A. en voor de overige landen zijn geschat.

a) Exclusief Rusland, Oost-Europa en China.

1967 in de annalen van de Westeuropese textielindustrie als niet zeer gunstig werd opgetekend.

DE CAPACITEIT VAN DE KLASSIEKE VEZEL- EN GARENVERWERKENDE INDUSTRIEËN

Hoewel de vergelijkingen van de aantallen spillen en weefgetouwen steeds weer bezwaren opleveren door de ongelijksoortigheid van de apparatuur, wordt dit gecompenseerd door het simpele feit dat dit gebrek voor elk land geldt. De trend van de cijferreeksen spreekt gedurende een lange reeks van jaren toch wel een duidelijke taal (tabel 12). Indien deze gegevens in een spinvormige lijngrafiek worden verwerkt, blijkt de stijgende tendens van India en vooral die van de groep overige landen zich gestadig voort te zetten. Belangrijk zijn echter twee andere ontwikkelingen. De teruggang in Japan is een gevolg van het consequent uitvoeren van een „scrapping” programma. De naoorlogse uitbreiding blijkt daar ondanks vele waarschuwingen toch te snel te zijn verlopen. Opvallend is daarnaast de stijging van de Amerikaanse capaciteit. In West-Europa leeft soms de gedachte dat deze sector van de textielindustrie in het bijzonder geschikt zou zijn om naar ontwikkelingslanden te worden overgebracht. Zo zelfs, dat men verzuimt na te gaan wat in een sterk geïndustrialiseerde, werkelijke eenheidsmarkt aan de overzijde van de Atlantische oceaan

gebeurt. Daar toch heeft diezelfde industrie, gestuwd door een driejarige expansie zonder weerga⁴, het investeringsniveau verhoogd van \$ 500 mln. tot \$ 1.300 mln. per jaar. En dit dus heus niet alleen in diepte-investeringen.

Het overzicht van de weefgetouwen is minder compleet en bovendien niet zo sprekend daar het uitgaat van 1930 met 1936 als scharnierpunt (tabel 13). Wat India aangaat moet men beseffen dat het garenverbruik in de handweefsector nog steeds belangrijk is⁵. In de Verenigde Staten is de weefcapaciteit niet toegenomen. Ook in West-Europa is het aantal weefgetouwen gedaald. De stijging van het aantal weefgetouwen in de zich nieuw industrialiserende landen zet zich nog steeds krachtig voort.

Tot zover de cijfers van de klassieke spin- en weefindustrie. De vezel- en garenverwerking geschiedt heden

⁴ Als beginpunt kan hiervoor augustus 1964 worden aangenomen. Door de afschaffing van de „dual cottonpricing” stegen de Amerikaanse mill-margins toentertijd in één klap van 25,1 dollarcenten naar 33,2 dollarcenten (unfinished cloth). Jaar gemiddelden kwamen vervolgens op 26,1 (1963), 35,6 (1964) en 38,7 (1965). De 3-jarige „boom” komt ook tot uitdrukking in de investeringen van de Amerikaanse textielindustrie. Deze bedroegen van 1964 tot en met 1966 resp. \$ 760, \$ 980 en \$ 1.130 mln. In 1967 was het cijfer \$ 890 mln. Voor 1968 en 1969 zijn de ramingen (McGraw Hill) resp. \$ 790 en \$ 900 mln.

⁵ Enkele jaren geleden bedroeg dit nog 53% van de fabriekmatige consumptie.

(I.M.)

Ⓢ NV. SLAVENBURG'S BANK Ⓢ

TABEL 14.

Productie van weefsels uit katoen en man-made fibers
(in mln. yds., mln. sq.yds., × 1.000 qtls.)

	West-Europa		V.S.		India		Japan		Overige landen a)	
	Katoen	MMF	Katoen	MMF	Katoen	MMF	Katoen	MMF	Katoen	MMF
1912/13	14.530	—	6.800	—	1.210	—	1.050	—	1.200	—
1929	12.370	—	8.060	—	2.420	—	2.650	—	1.500	—
1936/38	10.210	1.840	8.530	1.000	3.980	50	3.870	1.300	2.530	190
1957	10.190	3.340	11.100	3.400	5.320	460	3.840	2.430	5.880	970
1967	9.230	4.260	10.100	6.100	4.480	930	3.380	4.000	9.240	1.600

Bron: The Textile Council, Manchester.

a) Exclusief Rusland, Oost-Europa en China.

TABEL 15.

Garenverbruik in de Westeuropese tricotage-industrie a)
(× 1.000 ton)

	Katoen	Wol	Man-made fibers	
			cellulose	non-cellulose
1955	121,3	92,0	34,1	18,5
1958	124,5	104,3	25,5	32,6
1961	130,3	113,7	22,0	66,2
1964	149,6	123,1	22,3	139,0
1965	158,1	119,5	22,6	169,7
1966	157,5	120,3	18,2	182,9

Bron: Secr. International des Industries de la Maille, Parijs.

a) EEG en EFTA, inclusief Finland, exclusief Portugal.

TABEL 16.

Wereldproductie en wereldhandel in katoenen en man-made fiber weefsels a)

(in mln. yds., mln. sq.yds., × 1.000 qtls.)

	1912/1913	1929	1936/1938	1957	1960	1967
Productie:						
Katoen	24.800	27.000	29.100	36.300	37.200	36.400
MMF	50	700	4.400	10.600	11.200	16.900
Totaal	24.850	27.700	33.500	46.900	48.400	53.300
Handel:						
Katoen	9.850	7.700	6.000	5.250	5.750	4.850
MMF	—	—	800	2.500	2.200	3.100
Totaal	9.850	7.700	6.800	7.750	7.950	7.950
Handel in % van de productie	40	28	20	16	16	15

Bron: The Textile Council, Manchester.

a) Exclusief Rusland, Oost-Europa en China.

ten dage weliswaar via tal van andere technieken⁶, doch het is zeer moeilijk om hiervoor internationaal vergelijkbare productiecijfers te rubriceren die ook over meerdere jaren teruggaan. In dit beknopte overzicht zullen wij deze lacune hier en daar op een andere wijze trachten te vullen.

PRODUKTIE EN HANDEL VAN WEEFSELS EN BREISELS

Beter dan de capaciteitsoverzichten geeft de omvang van de met de apparatuur verwezenlijkte productie weer hoe de internationale concurrentieverhoudingen thans zijn. Tabel 14 laat dit zien. Sterk spreken weer de stijgingen van de man-made fiber producties. In West-Europa, maar vooral in Amerika blijkt hoe de intensieve aanwending van meer efficiënte en moderne machines de teruggang in capaciteit compenseert. De teruggang van de productie in de drie traditionele katoenverwerkende centra (Verenigde Staten, West-Europa en Japan) is in het laatste decennium eigenlijk relatief veel geringer dan men uit de tabellen 12 en 13 zou opmaken. Tenslotte komt de toename van de productie in de nieuwe landen gedurende het laatste decennium in tabel 14 wel zeer sterk naar voren.

Aan het eind van het capaciteitsoverzicht van de klassieke spin/weef-industrieën werd reeds opgemerkt dat verschillende moderne technieken als garenverbruikers sterk naar voren komen. In aansluiting op de twee jaar geleden gereproduceerde gegevens volgt in tabel 15 dan ook de garenconsumptie in de Westeuropese tricotage-industrie. Ook hier valt een merkwaardig standhouden van de grondstof katoen te constateren. Tevens loopt de rode draad van ons verhaal, nl. de grote vooruitgang van de non-cellulose

man-made fibers, in deze tabel door. De technologische voorsprong van bepaalde sectoren uit de tricotage-industrie zou eigenlijk nog het sterkste tot uiting komen door een weergave van het verbruik van kwalitatief hoogwaardige continu-garens, indien deze gegevens althans — meer internationaal gerangschikt — ter beschikking zouden staan.

Een goed beeld van het verbruik van alle vezels en garens, geografisch gezien, zou verder verkregen kunnen worden door de productiegegevens af te ronden met een overzicht van het internationale handelsverkeer in weefsels, breisels en vooral in geconfectioneerde artikelen. Dit is des te meer nodig omdat de gegevens van de textielconsumptie per hoofd van de bevolking de laatste jaren niet meer up-to-date zijn⁷. De korte tijd die ons ter beschikking stond om de laatste gegevens te verzamelen maakte het echter onmogelijk om het internationale handelsverkeer volledig weer te geven. Wij volstaan dus (in tabel 16) met het beeld van de verhouding tussen de wereldproductie en de wereldhandel in weefsels van katoen en man-made fibers. De cijfers van katoenen weefsels werden wederom krachtig aangevuld door die van weefsels uit man-made fibers. De internationale handel blijft de laatste jaren qua volume constant doch neemt t.o.v. de wereldproductie relatief toch nog iets af.

Dr. W. T. Kroese

⁶ Hoewel daaronder de tricotage veruit de eerste plaats inneemt — zie tabel 16 — moeten hier ook de tufting, alsmede de non-wovens en alle daarop geënte methoden van vezelverwerking in vliesvorm worden genoemd.

⁷ Het laatste FAO-overzicht, *Per Caput Fiber Consumption Figures 1960-1966*, omvat slechts enkele „Selected Countries” en is dus niet compleet.

Sociale zekerheid

Verslag van het Congres van het Institut International de Finances Publiques (Turijn, 10-18 september 1968)

Inleidende opmerkingen *

Het onderwerp van dit congres was „sociale zekerheid”, d.w.z. de verschaffing van middelen aan individu of gezin, waardoor *ten minste* een minimaal reëel inkomen zeker gesteld is ¹. De doeleinden van een dergelijk systeem van sociale zekerheid zijn drievoudig ². *Ten eerste* inkomensondersteuning, m.a.w. de maatschappelijke verplichting om ieder lid van de gemeenschap een minimum levensstandaard te garanderen. In de (politieke) praktijk wordt deze verplichting niet altijd gerealiseerd, ook niet in de centraal geleide volkshuishoudingen. *Ten tweede* het beperken van inkomensvariëaties, die samenhangen met schommelingen in de verdiensten en in de capaciteit om verdiensten te verkrijgen. *Ten derde* de „verspreiding” over de gemeenschap van de externe effecten van het markt- en budgetmechanisme.

De aanvaarding van het eerste doeleinde impliceert dat in geval van het geheel of gedeeltelijk ontbreken van eerder genoten regelmatige verdiensten eventueel aanvulling of vervanging tot een minimum inkomen moet plaatsvinden. Een ander gevolg is dat sommige subjecten inkomensoverdrachten krijgen ongeacht hun arbeidsstatus, met name grote gezinnen waarvan de inkomensstrekkers ontoereikende verdiensten ontvangt. Het derde doeleinde van een systeem van sociale zekerheid impliceert dat belastingen geheven moeten worden van de gehele gemeenschap om de overheid in staat te stellen uitkeringen te kunnen doen aan bijvoorbeeld werklozen, of in het algemeen aan de slachtoffers van maatschappelijke gebeurtenissen die niet voldoende „beschermd” worden door het markt- of budgetmechanisme.

Teneinde de genoemde doeleinden van een systeem van sociale zekerheid te kunnen realiseren, zijn er in de loop der jaren — met name na W.O. II — vele wettelijke programma's geëntameerd in de ontwikkelde landen, maar ook in ontwikkelingslanden ³. Veelal worden — ook in Nederland — derge-

lijke programma's onder de term sociale verzekeringen gerangschikt; dit is ten onrechte voor zover het verzekeringskarakter ternaauwernood of geheel niet aanwezig is.

Enige samenhangen

Het is opvallend dat in de literatuur en de politieke discussie over sociale zekerheid, dat dus mede de sociale verzekeringen omvat, soms sterk — d.w.z. eenzijdig — de nadruk wordt gelegd op het percentage van de loonsom dat wordt geheven voor dit doel, of op de hoogte van de uitkeringen. Op het congres kwam echter duidelijk naar voren ⁴ dat de belangrijkste parameters voor het beleid van andere aard zouden moeten zijn, zoals het recht op een uitkering, de resulterende „incentive to work”, de samenhang met de economische groei, de mate waarin suppletie uit particuliere voorzieningen plaatsvindt en de wijze van betaling der uitkeringen (in geld óf natura). Bovendien en bovenal is er echter de noodzaak om bij de beoordeling van onderdelen van een beleid van sociale zekerheid rekening te houden met het feit dat de effecten niet goed gewaardeerd kunnen worden, indien niet alle overdrachten, heffingen en voorzieningen van de totale overheid in de beschouwing worden betrokken.

Dat betekent in de eerste plaats de noodzaak van afweging van de voordelen van een toeneming der sociale zekerheid tegen de werkelijke kosten van stijgende belastingdruk en de politieke „nadelen” van een verdergaande inkomensherverdeling. In de tweede plaats is er het grote belang van méér inzicht in de „dynamics” van een stelsel van sociale zekerheid, als bijvoorbeeld de eventueel automatische koppeling van produktiviteitsstijging en toename van de sociale zekerheid. Dit vraagstuk, dat ook in Nederland steeds in één of andere vorm aan de orde is, betreft in feite de vraag naar de formule voor een redelijke verdeling van de produktiestijging tussen de huidige werkende generatie en degenen die

vroeger aan de produktie hebben bijgedragen.

Sociale zekerheid en economische theorie

De hiervoor genoemde problemen zijn slechts twee uit vele en eigenlijk een direct gevolg van het feit, dat de theorie van de openbare financiën de vraagstukken die voortvloeien uit de bestaande stelsels van sociale zekerheid nog zeer onvoldoende in haar analyse heeft geïntegreerd. In vele theorieboeken over openbare financiën wordt geen afzonderlijke aandacht aan dit onderwerp besteed, of op zijn best in een ternaauwernood met de rest van het boek verband houdend hoofdstuk. De nadelen van één en ander worden zowel bemerkt in de analyse van problemen van sociale zekerheid als in het praktische beleid ⁵. Dit alles valt des te meer op omdat de ontwikkeling van de sociale zekerheid belangrijke kwantita-

* In de voetnoten wordt, voor zover niet anders is aangegeven, verwezen naar de congresstukken die in *Public Finance / Finances Publiques*, 1969/2, worden gepubliceerd.

¹ Deze omschrijving was verwerkt in de opdracht aan de preadviseurs voor dit congres.

² Martin David (Wisconsin): commentaar op „Social insurance and economic incentives” door M. Kucharski en Z. Pirozynski (Warschau).

³ Vgl. Francesco Reviglio (Urbino): „Finance of social security in developing countries”; van dezelfde auteur: twee artikelen in *I.M.F. Staff Papers* (juli en november 1967).

⁴ Sterk daartoe gestimuleerd door de eerder genoemde bijdrage van M. David, maar ook door het preadvies van Sergio Steve (Rome); „Public Finance and Social Security”.

⁵ Sergio Steve noemt in zijn bijdrage bijvoorbeeld de merkwaardige omstandigheid dat in Italië enige jaren geleden het belastingstelsel een belangrijke hervorming onderging, zonder dat bij het betreffende ontwerp van wet enige aandacht werd gegeven aan de samenhangen tussen verdeelings- en administratie-aspecten van belastingheffing enerzijds en heffing en uitkeringen voor sociale zekerheid anderzijds. Wellicht is het ten deze nuttig de hand ook eens in de Nederlandse boezem te steken.

tieve en kwalitatieve veranderingen (o.m. in de begroting van de overheid) heeft teweeggebracht, vergeleken met de periode van vóór de tweede wereldoorlog. In feite betekende de ontwikkeling van de sociale-zekerheidssystemen een belangrijke toevoeging aan — en een belangrijke relatieve verandering in — de doeleinden en instrumenten van de overheidsfinanciën.

Daarbij valt in de *eerste plaats* de aandacht op de invloed op de *allocatie* door middel van bijvoorbeeld de relatieve toename van de inkomensoverdrachten t.o.v. de reële uitgaven van de overheid. In de *tweede plaats* heeft de toeneming van de sociale zekerheid het totaal voor herverdeling beschikbare bedrag in de overheidsfinanciën sterk vergroot. In de *derde plaats* hebben de stelsels van sociale zekerheid belangrijke elementen van *ingebouwde stabilisatoren* bevorderd. Dit geldt niet alleen voor de werkloosheidsuitkeringen, maar evenzeer voor kinderbijslag en ouderdagvoorzieningen waarvan de financiering niet pro-cyclisch is, maar onafhankelijk van het niveau van economische bedrijvigheid. *Tenslotte* is er de samenhang tussen sociale zekerheid en *groei*. Daarbij kan onder meer gedacht worden aan de invloed op het aanbod van arbeid en besparingen in vaste activa en de daarmee verband houdende keuze van produktiemethoden.

Er is zo te zien voldoende aanleiding⁶ de integratie tussen de systemen van sociale zekerheid enerzijds en de theorie der overheidsfinanciën en economische politiek anderzijds sterk te bevorderen, vooral ook omdat de doeleinden vaak dezelfde zijn. In deze zin heeft ook Veldkamp⁷ onlangs terecht een pleidooi geleverd voor de integratie van de sociale verzekering in het totale financieel-economische beleid. Daaraan dient echter wel een inpassing in de theorie vooraf te gaan!

In de rest van deze notities wordt aandacht besteed aan enige afzonderlijke inleidingen of vraagstukken, die tijdens dit congres aan de orde kwamen.

Integratie

In de inleiding van Steve werd het pleidooi vóór een volledige integratie van het systeem van sociale zekerheid in de overheidsfinanciën o.m. getransformeerd in een pleidooi tegen afzonderlijke fondsen voor sociale verzekeringen. W. Drees Jr. bracht in de discussie naar voren dat de in de begroting geïntegreerde sociale verzekeringen in dezelfde mate politiek ontneembaar zou-

den blijken als de meeste overheidsuitgaven. Een gelijksoortig bezwaar had Drees tegen de verre van bewezen stelling van Steve dat separate heffingen voor sociale verzekeringen de mogelijkheden voor belastingheffing zouden beperken: het tegendeel van Steve's opvatting blijkt uit de studie *Incomes in Europe* waarin geconcludeerd wordt dat, indien sociale verzekeringen uit de algemene middelen gefinancierd worden, andere categorieën uitgaven bedreigd worden, terwijl dit juist niet het geval is indien er specifieke bijdragen voor de sociale verzekeringen geheven worden.

Macro-economische afwenteling

Een Nederlandse bijdrage was de inleiding van Weitenberg⁸ over de macro-economische afwenteling, d.w.z. alle directe en indirecte effecten van sociale premies op de structuur van de vraag, de werkloosheid, de lopende rekening van de betalingsbalans, de prijzen, enz. Met gebruikmaking van het kortetermijnmodel van het Centraal Plan Bureau constateert Weitenberg dat de voortwenteing van een „pay-roll tax” leidt tot stijging van prijzen en tot werkloosheid. Voor de langere termijn baseerde hij zich op het middellange-termijnmodel van het C.P.B., teneinde de invloed van een loonstijging na te gaan, die veroorzaakt wordt door een toename van de druk der sociale premies. Dan resulteert, o.m. als gevolg van een verslechterde concurrentiepositie, een autonome toename van de normale lonen; de stijging wordt door endogene factoren met ongeveer 50% verkleind, terwijl de prijsstijgingen de andere 50% in beslag nemen en de werkloosheid nogal sterk toeneemt. De conclusie is dan dat op de langere termijn een „pay-roll tax” niet macro-economisch afgewenteld kan worden, hetgeen een verlies van werkelijke en potentiële economische groei niet voorkomt.

In de discussie bleek o.m. dat enige twijfel bestond t.a.v. de juistheid van de voor dit doel gebruikte modellen, vooral omdat geen aandacht wordt besteed aan de consequenties voor de inkomensverdeling, die juist in de „klassieke” afwentelingstheorie centraal staat. In feite betekende deze laatste opvatting dat betwijfeld wordt of het juist is een model te gebruiken waarin niet expliciet de effecten van sociale premies ingebouwd zijn. Niet aan de orde kwam in de discussie een punt van kritiek dat Drees Jr. op een later tijdstip nog naar voren bracht.

Het betreft het aanvaarden van een achteruitgang in de *concurrentiepositie*, die wél op de korte maar toch op de langere termijn geen aanvaardbare veronderstelling is. Op wat langere termijn kan men er immers van uitgaan dat een regering een bepaalde concurrentiepositie nastreeft. Dit betekent dat bij (geringe) loonsverhogingen op lange termijn een tendens ontstaat tot een vorm van revaluatie; zoals af en toe in West-Duitsland. Landen met te veel loonsverhogingen komen af en toe tot een al dan niet verkapte devaluatie. De werkelijke structurele invloed van een verhoging van sociale premies komt daarom wellicht beter tot zijn recht als men op één of andere wijze in het model introduceert dat de concurrentiepositie *gelijkblijft*.

Harmonisatie in de Europese Gemeenschap

In de werkgroep over regionale problemen kwam onder meer harmonisatie van de sociale-verzekeringssystemen in de Europese Gemeenschap aan de orde⁹. Volgens Laurent is het probleem *niet* een gebrek aan harmonisatie maar veeleer de gemeenschappelijke neiging tot snelle groei van de sociale-verzekeringssystemen. Daardoor ontstaan of hevigen zich vraagstukken die samenhangen met een meer gelijke verdeling van overdrachtsinkomens, met concurrentieverhoudingen t.o.v. landen buiten de gemeenschap en met de beheersing van een evenwichtige conjuncturele en structurele ontwikkeling. Shoup vroeg zich af of de harmonisatie inderdaad zo ver is dat er geen problemen, van disharmonie meer bestaan. Volgens zijn analyse hebben de bestaande verschillen in sociale-verzekeringssystemen op den duur wel degelijk nadelige gevolgen, met name in de allocatie van de produktiefactoren.

In de discussie bleek verder dat men vrij unaniem van mening was dat een dergelijke harmonisatie op dit moment zelfs niet wenselijk is. De sociale uit-

⁶ Voorts zijn onder meer wijzigingen in de theorie en in het beleid noodzakelijk door de invloed van de geaccumuleerde reserves van sociale verzekeringen op de kapitaalmarkt.

⁷ G. M. J. Veldkamp: „Enkele sociaal-economische aspecten van de sociale verzekering”, *Sociaal Maandblad Arbeid*, oktober 1968.

⁸ Johannes Weitenberg: „The incidence of social security taxes”.

⁹ André Laurent (Brussel): „L'harmonisation des régimes de sécurité dans la C.E.E.”, met een commentaar van Carl S. Shoup (New York).

keringen, uitgedrukt in een percentage van het nationale inkomen, wijken per land slechts in geringe mate af ¹⁰. De immobiliteit van de arbeid heeft tot gevolg dat er van de zijde van de werknemers praktisch geen wensen zijn t.a.v. harmonisatie der sociale-verzekeringssystemen zolang er geen harmonisatie van de lonen is. Slechts uit politieke motieven kan op dit moment harmonisatie van de sociale-verzekeringssystemen wenselijk worden geacht.

Een interessant punt kwam nog naar voren naar aanleiding van de fiscalisatie van het Britse sociale-verzekeringssysteem. Bij een eventuele toetreding tot de Europese Gemeenschap zal dit door de lid-landen wellicht als concurrentievervalsing worden beschouwd.

Negatieve inkomstenbelasting

De discussie over een negatieve inkomstenbelasting is niet nieuw; zij is in de jaren zestig sterk gestimuleerd door Milton Friedman ¹¹. Op het congres werd dit onderwerp ingeleid door Earl R. Rolph ¹², die met name aandacht besteedde aan de consequenties van een meer doelmatige inkomensverdeling. Deze consequenties zijn hogere arbeidsproductiviteit en méér kwaliteit van het bestaan. Rolph benadrukte dat ondanks alle veronderstellingen omtrent de welvaartsstaat, er nog steeds heel veel armoede is in de Verenigde Staten ¹³. Deze armoede is niet beperkt tot de niet-blanke Amerikanen: volgens een opgave van de Amerikaanse regering bestaat 71% van de armen uit blanken. Het is, naar de mening van Rolph, onjuist te menen dat de armoede in de Verenigde Staten beperkt is tot de zgn. minderheidsgroepen in de stedelijke getto's.

Negatieve inkomstenbelasting is een formule die een systeem van uitkeringen combineert met een systeem van inkomstenbelasting ¹⁴. Van de verschillende belastingoverdrachtmethodes is de benadering vanuit het „armoedetekort“ (poverty-gap) het meest verdedigd. Voorstanders van dit stelsel omschrijven de doelstelling van de uitbanning van armoede zodanig, dat armoede wordt gedefinieerd als een gezinsinkomen beneden een armoedegrens (in het algemeen geschat op \$ 3.000 per jaar voor een gezin van vier personen). In de ideale situatie wordt dit armoedetekort overbrugd door een inkomensoverdracht ter grootte van het verschil tussen het eigen inkomen en de armoedegrens. Bij de uitwerking doen zich velerlei vraagstukken voor t.a.v. de techniek, de

criteria voor herverdeling, de kosten en de alternatieve mogelijkheden om armoede te bestrijden.

Rolph benadrukte dat naar zijn mening een groot deel van de door hem beoogde inkomensherverdeling gerechtvaardigd is uit doemathigheids-overwegingen. Degenen die in het armoedeslop zitten, kunnen daar zonder geld niet uitkomen en dat geldt vooral voor de kinderen uit arme gezinnen, die de vaak positieve effecten van het schoolstelsel teniet gedaan zien door de negatieve sociale consequenties van de armoede thuis. Daarom moeten de ouders financieel gesteund worden, opdat de kinderen een kans krijgen.

In de discussie bleek dat met name de Britse deelnemers van mening waren dat een dergelijk systeem in een of andere vorm te prefereren is boven de talloze voorzieningen in geld en in natura, die nu vaak via een „means test“ verkregen moeten worden. Onopgelost bleef de vraag naar de gewenste belastingtarieven bij een dergelijk systeem. Niet iedereen kon zich aansluiten bij het voorstel van Rolph om een vrij sterk progressief tarief te hanteren, dat voor de inkomensstrekkers onder de armoedegrens resulteert in een uitbetaling in plaats van een heffing. Sommigen wilden overigens een soort Benthams-stelsel, dat dus niet alleen in Nederland aanhangers heeft.

Dit systeem heeft voor de Verenigde Staten bijzondere aantrekkingskracht, omdat het meer macht over het sociale beleid in handen van de federale overheid legt dan nu het geval is, door de federale inkomstenbelasting te hanteren als belangrijkste instrument bij de bestrijding van de armoede. Een gedeeltelijk experiment lijkt het zeer waard en bovendien waarschijnlijk, aangezien het vele ondoelmatigheden in de bestaande systemen van sociale zekerheid in de Angelsaksische landen wegneemt. Of het voor Nederland van praktisch belang is, is zonder nader onderzoek moeilijker te beoordelen.

Ik heb in deze notities over het congres geen aandacht geschonken aan vele onderwerpen die ook van belang zijn, maar waarvan ik de zittingen niet heb bijgewoond. Ik noem o.m.

— „Sozialversicherung und Stabilisierungspolitik“ door Alois Oberhausen (Freiburg);

— het inleidende rapport van André van Buggenhout (Brussel), met zeer vele, vaak onbekende, gegevens van het I.L.O.;

— „Altersrentenversicherung“ (AOW) door Gerhard Zeitel (Mannheim);

— „Arbeitslosengelder und Entlassungsgelder“ door Markus Hauser (Bern).

Een bijzondere gebeurtenis was de boeiende voorzittersrede door Alan Peacock (York) over „Fiscal means and political ends“ ¹⁵. Hij stelde de vraag aan de orde op welke wijze verschillende doeleinden van economische politiek simultaan kunnen worden verwezenlijkt en welke beperkingen dit dan oplegt aan de omvang en inhoud van de begroting als instrument van economische politiek.

Resumerend: voor de uiteenlopende stelsels van sociale zekerheid is een integratie in de economische theorie (en m.n. in de leer der openbare financiën) van belang. Daaraan voorafgaande lijkt het zinvol na te gaan of de doelstellingen in deze ons wel zo concreet voor ogen staan en in hoeverre deze eigenlijk (nog) verband houden met de gebruikte systemen van sociale zekerheid.

Het volgende congres zal in september 1969 in Istanboel gehouden worden over het onderwerp „tax equity“.

Drs. Victor Halberstadt

¹⁰ André J. F. van Buggenhout: „La place des finances de la sécurité sociale dans l'économie“. In dit rapport worden zeer vele, nog niet eerder gepubliceerde, gegevens van het I.L.O. geanalyseerd.

¹¹ Milton Friedman: *Capitalism and Freedom*, Chicago 1962.

¹² Earl R. Rolph (Berkeley): „Controversy surrounding negative income taxation“, met een commentaar van Dennis Lees (Nottingham). Overigens is de suggestie voor een dergelijke belasting reeds terug te vinden in het uit 1961 daterende leerboek van E. R. Rolph and G. Break: *Public Finance*, New York 1961, blz. 404.

¹³ Dennis Lees berekende dat in 1966 Engeland een half miljoen gezinnen telde (met 1 miljoen kinderen) die onder de minimum levensstandaard vegeteerden.

¹⁴ Voor een goed overzicht van de verschillende plannen: Christopher Green: *Negative Taxes and the poverty problem*, Brookings, 1967; Helen O. Nicol: „Guaranteed income maintenance — a discussion of negative income-tax plans“, *Welfare in Review*, april 1966; James Tobin e.a.: „Is a negative income-tax practical“, *Yale Law Journal*, november 1967.

¹⁵ Evenals in een ander artikel van Peacock over hetzelfde onderwerp, nl.: „Stability, Growth and Budgetary Planning“, in *The Budget Today*, College of Europe, Brugge 1968.

Meer noten bij een Nota

In het artikel „Meer noten bij een Nota”, in *ESB* van 13 november jl., blz. 1043, merkt Prof. Dr. H. Rijken van Olst op:

„Een slagvaardig sociaal-economisch beleid, dat met de behoeften en noden van de zgn. achtergebleven gebieden in ons land rekening wil houden en daaraan tegemoet wil komen, vereist de aanwezigheid van econometrische modellen voor die gebieden (cursivering door mij, v. d. Z.), zoals het Centraal Planbureau die voor Nederland heeft uitgewerkt en waarop prognoses en berekeningen ten dienste van de Regering worden gebaseerd”.

Met deze gedachte ben ik het in het algemeen wel eens. Ik zou evenwel willen opmerken dat voor het bepalen van het regionale beleid de regering niet alleen zou moeten beschikken over econometrische modellen van de zgn. achtergebleven gebieden. Het doen van een juiste beleidskeuze is slechts mogelijk indien ook voor de „niet-achtergebleven” gebieden econometrische modellen beschikbaar zijn. Dan pas zijn de gevolgen van bijv. een investering van f. 100 mln. in het Sloegebied te vergelijken met een investering van f. 100 mln. in het Rotterdamse havengebied.

Dit voorbeeld impliceert overigens dat de regionale econometrische modellen ook (vooral) de lange-termijneffecten op de regionale en de nationale economie moeten aangeven. Korte-termijnmodellen, zoals het centraal-economische model, lijken voor de regio's minder noodzakelijk.

Het werk dat zal moeten worden verricht om tot een stelsel van regionale modellen te komen is omvangrijk: voldoende betrouwbaar statistisch materiaal ontbreekt in vele gevallen; ook de samenhangen tussen de verschillende regio's moeten tot uiting komen.

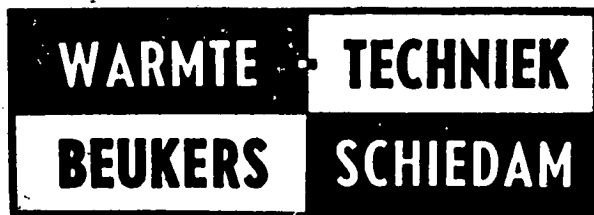
In tegenstelling tot Prof. Rijken van Olst lijkt het mij niet verstandig te proberen, en zal het (voorlopig?) ook wel niet mogelijk zijn, om ook de „zgn. onmeetbare factoren, zoals de aanwezigheid van zuivere lucht en van zuiver water, van recreatie- en verkeersmogelijkheden, de afwezigheid van geluidshinder (bijv. bulderbanen) en dergelijke meer” in de modellen te betrekken. Het zou al mooi zijn indien de verbanden tussen de meetbare factoren bepaald werden. Daarna zullen we wel verder zien. Overigens beperkt het model dat het Centraal Planbureau voor Nederland heeft opgesteld zich ook tot meetbare grootheden.

Tenslotte vraag ik me af of onze regio's voor betrouwbare modellen niet te klein zijn. Laat bijv. de vestiging van een groot chemisch concern in een voorheen overwegend agrarisch gebied de structuurcoëfficiënten van het model ongemoeid?

Drs. S. P. van der Zee
(medewerker E.T.I. voor Zeeland)

Naschrift

De eerste opmerking van Drs. Van der Zee kunnen wij beantwoorden door te wijzen op het verschil tussen een noodzakelijke voorwaarde en een voldoende voorwaarde.

(I.M.)

Dat de door ons genoemde noodzakelijke voorwaarde voor een slagvaardig sociaal-economisch beleid tevens een voldoende voorwaarde zou zijn, hebben wij niet gesteld. Het spreekt vanzelf, dat wij er met econometrische modellen voor de zgn. achtergebleven gebieden niet zijn. Dat hebben wij in het verleden, laatstelijk in *ESB* van 29 november 1967, reeds herhaaldelijk betoogd.

Drs. Van der Zee acht korte-termijnmodellen voor de regio's minder noodzakelijk; zijn motivering ontbreekt echter. Wil hij zeggen, dat de vooral door hem gewenste lange-termijnmodellen voor de regio's moeten worden afgestemd op een korte-termijnmodel voor Nederland? Of acht hij een dergelijk afstemmen niet noodzakelijk?

Inzender vindt het niet verstandig te proberen, de door ons genoemde „onmeetbare” factoren in de modellen te betrekken. Waarom niet? Omdat het „(voorlopig?) ook wel niet mogelijk (zal) zijn”? Andere argumenten voor zijn mening vermeldt hij niet; hij brengt geen theoretische bezwaren tegen een dergelijke poging naar voren, maar wil later, als de relaties tussen de meetbare factoren zijn bepaald, „wel verder zien”. Dan kan het echter juist te laat zijn: het verrichte werk moet dan wellicht gedeeltelijk worden overgedaan. Is overigens studie en onderzoekswerk op medisch, biologisch, technisch en ander terrein, dat niet spoedig tot praktische resultaten zal leiden, ook onverstandig? Zijn de huidige studies op polemologisch gebied, was het opstellen van het Deltaplan dit ook? Was Edison onverstandig, toen hij studeerde op en experimenteerde met de mogelijkheid een gloeilamp te vervaardigen?

Afgezien nog van het bovenstaande: wenst inzender „voorlopig” alle planologische overwegingen bij de regionale planning en ordening achterwege te laten? Wil hij daarbij uitsluitend met meetbare economische grootheden werken? Of heeft hij een alternatieve oplossing voor het door ons gestelde probleem (*ESB*, 13 november 1968, blz. 1044, eerste kolom)? Zijn opvattingen over het sociaal-economische beleid zullen vermoedelijk toch meer omvatten dan „we zullen wel verder zien”.

Tenslotte: „zijn onze regio's voor betrouwbare modellen niet te klein”? Inderdaad is een van de aspecten van de op te stellen modellen de optimale grootte van de te beschouwen regio's, met het oog op de onderhavige beleidsvragen. Voor sommige problemen zal men met grote, voor andere met kleine regio's moeten werken; wij verwijzen wederom naar onze uiteenzettingen in *ESB* van 29 november 1967. Wij kunnen Drs. Van der Zee's vraag echter niet beantwoorden, indien hij niet vermeldt, wat hij met „onze regio's” — die blijkbaar reeds voor hem vastliggen — bedoelt.

Prof. Dr. H. Rijken van Olst

Boekbespreking

Mr. H. Luijk: De organisatie en werkwijze van de topleiding. Publikatie nummer 4 van de Stichting Het Organisatie Studiecentrum. N. Samsom, Alphen aan den Rijn 1968, 149 blz., f. 30.

In *ESB* van 15 maart 1967 had dR weinig goede woorden over voor de derde publikatie van het genoemde Studiecentrum. Het onderwerp dat toen aan de orde kwam, het efficiënt vergaderen, is trouwens een nogal netelige zaak. Zelf besprak ik reeds eerder de eerste twee publikaties van het Centrum, waarin ik nogal wat kritische geluiden heb laten horen. Desondanks heb ik mij bij de lezing van het laatst verschenen boek niet door vooringenomenheid laten leiden, omdat men van een recensent nu eenmaal een zo groot mogelijke objectiviteit verwacht.

De vorm van dit boek is niet afwijkend van de vorige uitgaven. Daarmee kan ik slechts de consequentie van de auteur en van de uitgever prijzen. Maar ik blijf onverzoenlijk met betrekking tot de pompeusheid van het geschrift. De vrij summiere beschouwing had een beter figuur geslagen in een boek van bescheidener opzet dan het onderhavige. Daartegenover staat, dat wij in deze tijd van welvaart aan meer luxe gewend zijn geraakt en men ondernemers wellicht beter bereikt met een massief aandoend boekwerk dan met een pocket.

De organisatie en werkwijze van de topleiding is verdeeld in acht hoofdstukken, die ons stuk voor stuk iets laten proeven van de problemen waarmee directeuren van ondernemingen te maken hebben of te maken zullen krijgen. Zo geeft het eerste hoofdstuk een analyse van de directietaak. Deze laat Luijk uiteenvallen in: 1. de bepaling van het beleid, waaronder begrepen de integrale planning op lange termijn; 2. de vaststelling en ontwikkeling van de organisatie van de onderneming, waaronder ook het personeelsbeleid valt; 3. het leidinggeven aan het functioneren van de onderneming, de inspiratie, de coördinatie en de controle op de gedelegeerde taken, en 4. de representatie van de onderneming naar buiten.

Over al deze punten weidt de schrijver verder uit om vervolgens aan de hand van een kleine enquête tot de slotsom te komen dat de ondernemer, in het bijzonder in de kleine en middelgrote onderneming, te veel tijd aan het derde onderdeel, de uitvoering, be-

steedt. Analyseert men de derde taak nader, dan is deze bij lange niet zo uitvoerend als Luijk in het slot van dit hoofdstuk vermeldt. Daar spreekt hij van handelingen die men eigenlijk zou moeten delegeren, in plaats van leidinggeven, coördinatie en delegatie. Ik vraag mij dan ook af of de schrijver in zijn onderzoek niet alleen de vier genoemde directietaken heeft onderscheiden, maar of hij ze ook goed heeft weten te scheiden. Zo niet dan is de waarde van het onderzoek aanvechtbaar.

In het tweede hoofdstuk beschrijft Luijk het probleem van de eenmansleiding tegenover dat van de teamdirectie. Wat hij in dit hoofdstuk stelt is een aardige samenvatting van verschillende meningen over dit netelige vraagstuk, zonder dat hij stelling neemt. Aan het slot deelt hij mede dat men niet in het algemeen ten principale kan stellen welke vorm de voorkeur verdient. De keuze tussen een eenmansleiding of een teamdirectie hangt van vele factoren af, zo men inderdaad de keuze tussen deze alternatieven heeft.

Het derde hoofdstuk is gewijd aan de ondernemingsstructuur als basis van de topstructuur, een onderwerp waarin de schrijver bijzonder thuis is. Hij onderscheidt vier primaire functies en wel de produktontwerpfunctie, de inkoopfunctie, de fabricagefunctie en de verkoopfunctie. Naast deze primaire functies zijn complementaire functies ontstaan, zoals de administratie, personeelszaken, technische dienst, research en planning. Naarmate de onderneming groeit breidt het assortiment van complementaire functies zich uit. De door Luijk geschetste zes-fasenontwikkeling moge voor grote, tot wereldconcerns uitgroeïende ondernemingen, een aardige „Stufen-theorie” zijn, ook de kleinere onderneming leeft in een zich snel evoluerende maatschappij en heeft in wezen aan dezelfde functies en vertakkingen behoefte.

In het vierde hoofdstuk analyseert Luijk de eisen waaraan de topleiding moet voldoen, de samenstelling van het team van medewerkers en de werkwijze van de directeur. Uit een door hemzelf opgezet onderzoek is gebleken dat slechts één derde deel van de beoor-

deelde directeuren én een goed beleidsbepaler én een goed organisator én een goed leider is. De anderen combineren slechts twee kwaliteiten en missen een derde, of missen twee kwaliteiten en houden daardoor niet veel meer over. Bij de samenstelling van het medewerkersteam wordt gewezen op elkaar aanvullende kwaliteiten en kennisgebieden. Wat de werkwijze van de directeur betreft zal hij vooral moeten letten op een trits voor coördinatieve problemen, die samenhangen met het weten, denken, willen en handelen. Op het belang van de auto-coördinatie en op de zgn. communicatievaardigheid vestigt Luijk bijzondere aandacht.

De systematiek in de tijdsbesteding, een probleem van persoonlijke efficiëntie, is het onderwerp van het vijfde hoofdstuk. Luijk is hier op een terrein dat al vele jaren zijn aandacht heeft gehad; geen wonder dat hij daarover enige belangwekkende opmerkingen maakt. Hij wil van een tijdsbesteding naar een tijdsbeheersing komen, omdat de kostbare directietijd anders wordt versnipperd, omschakelingsverliezen ontstaan en een tekort aan concentratie optreedt. Zelfs de „morning prayer” is daarbij niet vergeten. „Begin de dag met een ogenblik van stilte om u goed te kunnen concentreren op het werk en de problemen van de dag”, zo luidt zijn advies.

De organisatie en werkwijze van de teamdirectie vinden een behandeling in het zesde hoofdstuk, waarbij Luijk onderscheid maakt tussen collectieve en individuele directie-taken. Het feit dat hij een heel hoofdstuk aan de teamdirecteur wijdt is een indirect bewijs, dat hij aan deze structuur van ondernemingsleiding onuitgesproken de voorkeur geeft. Tenslotte zegt hij in het zevende hoofdstuk nog iets over de opvolging. Wat hij hierover beweert is haast te summier om te vermelden. Wel toont hij zich voorstander van een niet te lang aanblijven van een directeur, bijvoorbeeld door geleidelijke ombuiging van dirigerende naar adviserende taken.

Op zichzelf is het een aardig idee tien prominenten uit het Nederlandse bedrijfsleven commentaar te laten geven op een geschrift als dit. Dit commentaar is in het algemeen zeer lovend, zo lovend dat ik mij heb afgevraagd wie ik ben dat ik zoveel kritiek mag en moet

(slot op blz. 1122)

Geld- en kapitaalmarkt

GELDMARKT

Nog nauwelijks tekent zich een duidelijk herstel af in de conjunctuur of van de zijde van de monetaire autoriteiten worden, al waarschuwingen geuit over een dreigende inflatoire ontwikkeling. In het jaarverslag over 1967 had de Nederlandsche Bank reeds meegedeeld, dat na de opheffing op 10 juni 1967 van de kredietrestrictieregeling overleg met de handelsbanken en de landbouwkredietinstellingen was geopend met betrekking tot een nieuwe regeling. Dit was niet meer dan een voorzorgsmaatregel. Men wilde technisch klaar zijn wanneer ingrijpen nodig zou zijn. Thans wordt klaarblijkelijk gedacht over de wenselijkheid van een toepassing.

Uit de door het CBS gepubliceerde balans van de geldscheppende instellingen kan men nagaan hoe de schepping van de liquiditeiten zich van maand tot maand ontwikkelt (mutaties in f. mln.).

	Januari t/m september 1967	Januari t/m september 1968
Vorderingen op		
Buitenland	319	1.053
Rijk	1.363	1.565
Lagere overheid	95	255
Private sector	1.456	1.369
Kapitaalmarktbeleggingen	417	820
Actieve bedrijf	1.968	2.444
Eigen middelen, lange-termijnmiddelen en spaargelden	949	844

Met uitzondering van de private sector hebben in de periode januari t/m september 1968 alle andere posten meer tot de toeneming van de liquiditeitsmassa bijgedragen dan in hetzelfde tijdperk vorig jaar. Het buitenland komt met de sterkste aanwas uit de bus. In de gedachtegang van de monetaire autoriteiten maakt men er geen bezwaar tegen dat uit deze bron in de groeiende binnenlandse liquiditeitsbehoefte wordt voorzien. De liquiditeitschepping ten behoeve van de Staat wordt eveneens als autonoom beschouwd. De financiering langs inflatoire weg van Staatsuitgaven vormde zowel in 1967 als 1968 een bewust beleid.

Met Argusoogen worden steeds de overige drie posten bekeken. Neemt men deze tezamen (het actieve binnenlandse bedrijf) dan blijkt hier een mutatie met f. 476 mln. te hebben plaatsgehad. Het totaal van het actieve bedrijf der geldscheppende instellingen nam in de onderzochte periode van 1968 met f. 2.444 mln. toe, in dezelfde periode van 1967 met f. 1.968 mln.

Wanneer men aanneemt dat de door de desbetreffende instellingen aangetrokken eigen middelen, lange-termijngelden en eigenlijke spaargelden mede tot financiering van het actieve bedrijf hebben gediend en voor het desbetreffende bedrag de liquiditeitsmassa niet hebben verhoogd dan komt men op netto cijfers van f. 1.019 mln. in januari/september 1967 en van f. 1.600 mln. voor dezelfde periode van 1968.

In totaal resulteert uit alle posten in 1968 een bruto-toeneming van ruim f. 5 mrd. en een netto toeneming van f. 4,2 mrd. Wel bedragen waarover zorg op zijn plaats is.

KAPITAALMARKT

Het is in het licht van de bovenbeschreven ontwikkeling, dat men de nieuwe lening van de Staat moet zien. Het doel is kennelijk een groter deel van het budgettekort met kapitaalmarkt middelen te financieren. Ook dit keer wordt de tendermethode toegepast.

KOERSSTAAT

Indexcijfers aandelen (1953 = 100)	29 dec. 1967	H. & L. 1968	22 nov. 1968	29 nov. 1968
Algemeen	374	468 — 359	464	467
Internationale concerns	514	693 — 495	682	690
Industrie	357	415 — 341	402	403
Scheepvaart	109	141 — 102	138	140
Banken en verzekering	185	233 — 179	229	233
Handel enz.	168	199 — 160	191	191

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen ¹			
Kon. Petroleum	f. 155,60	f. 191,40	f. 191,20
Philips	f. 127,40	f. 168,35	f. 169,15
Unilever, cert.	f. 108,40	f. 129,30	f. 128,30
Zout-Organon	f. 160,—	f. 195,—	f. 194,85
Hoogovens, n.r.c.	f. 125,40	f. 104,95	f. 106,80
A.K.U.	f. 66,—	f. 119,15	f. 127,25
AMRO-Bank	f. 47,20	f. 64,90	f. 65,—
Nat. Nederlanden	619	775	770
K.L.M.	f. 276,—	f. 220,85	f. 234,75
Robeco	f. 228,40	f. 257,90	

New York			
Dow Jones Industrials	905	967	985
Restestand			
Langlopende staatsobligaties ² ..	6,27		
Aandelen: internationalen ³	4,0	6,47	6,45
lokale ³	4,2	3,6 ²	
Disconto driemaands schatkist-papier	4½	4,0 ²	
		4½	4½

¹ Aangepast voor kapitaalwijzigingen.

² Bron: Amsterdam-Rotterdam Bank.

³ Amsterdam-Rotterdam Bank: kerngetallen, ultimo oktober.

Prof. Dr. C. D. Jongman

Behoeft Uw staf uitbreiding?

Verzuimt dan niet E.-S.B. voor Uw oproep in te schakelen. E.-S.B. biedt U een grote trefzekerheid, óók bij aspirant-leidinggevende functionarissen in de commerciële, administratieve of aanverwante sectoren.

Advertentie-afd. E.-S.B. - Postbus 42 - Schiedam

(vervolg van blz. 1120)

leveren. Slechts één commentator, Mr. D. G. Postma, is het duidelijk met de schrijver oneens. Hij is voorstander van een eenhoofdige directie en zet zijn standpunt in een kernachtig betoog uiteen. De andere commentatoren schaven wat bij of leggen de accenten wat anders dan de schrijver.

De misleiding van een boek als dit is dat het zich in het mom van wetenschap aandient, wat het in wezen niet is. Als het zich had voorgedaan als een

praktische handleiding voor managers of voor aankomende managers zou het ons heel wat sympathieker zijn geweest dan thans het geval is. Het levert tal van doelmatige aanbevelingen voor mensen die dikwijls een doel voor ogen hebben, maar niet naar de goede middelen omzien die dat doel realiseerbaar maken.

Een groot bezwaar acht ik dat Luijk geen aandacht heeft besteed aan nieuwe theorieën en ideeën betreffende de organisatie van de onderneming en dat een verwijzing naar de overvloedige en goede literatuur op dit gebied ont-

breekt. Maar misschien hoort dit alles niet thuis in een boek als dit; dat de ondernemer, al of niet professioneel, slechts een aantal tips voor zijn werk wil geven. Als zodanig heeft het ongetwijfeld waarde. Daarom wens ik het en voorspel ik het veel succes in de kringen waarvoor het is bestemd. Het zal de kostbare tijd van de directeur maar weinig in beslag nemen; ik heb het in welgeteld zes uren gelezen, dit zonder de tijd die ik nodig heb gehad voor het schrijven van deze bespreking.

Drs. P. van Zuuren

Aan de noordelijke oever van de Nieuwe Waterweg, op een kruispunt van snelle doorgaande O.W.- en N.Z.-verbindingen, direct ten westen van Rotterdam, ligt

VLAARDINGEN

derde havenstad van Nederland en een veelzijdige, groeiende industriestad van ca. 77.000 inwoners.

De groei van de stad tot een gemeente van ca. 130.000 inwoners stelt de secretarie-afdeling financiën en belastingen voor velerlei financieel-economische vraagstukken.

Voor deze afdeling vragen wij een

PLAATSVERVANGEND CHEF

Zijn taak zal zijn :

- mede leiding geven aan de afdeling waaronder momenteel ruim 20 medewerkers ressorteren;
- het actief deelnemen aan de realisering van het uitgestippelde financiële beleid der gemeente;
- het uitbrengen van adviezen en nota's over onderwerpen van onderscheiden aard w.o. automatiseringsvraagstukken.

Het niveau van deze functie is van dien aard, dat van de kandidaten wordt vereist een ruime ervaring op het terrein van de gemeente-financiën en een gedegen theoretische vakopleiding (bezit van de akten G.A.I., G.F. en S.P.D. c.q. Boekhouden M.O.).

Geboden wordt een salaris tot maximaal f 2489,- per maand.
De gebruikelijke rechtspositieregelingen zijn van toepassing.

Belangstellenden worden uitgenodigd hun sollicitatie met vermelding van opleiding en werkervaring, in te zenden aan de afdeling personeelszaken, stadhuis, Vlaardingen.
Telefonische inlichtingen : (010) 34 45 44, toestel 74.

(vervolg van blz. 1110)

„centen-methode”. De absolute nominale netto salarismutaties zijn onder een „procenten-methode” groter naar mate het salaris hoger is. Bij een „centen-methode” echter vertonen deze mutaties een afnemend verloop bij oplopend salarisoniveau.

De absolute reële netto salarismutatie bij toepassing van een „procenten-methode”

- wordt in toenemende mate negatief, als de bruto verhoging gelijk is aan of kleiner dan de prijsstijging;
- blijft gelijk tot de salarisklasse van f. 22.000 en daalt daarboven, als de bruto verhoging 1 punt hoger uitkomt dan de prijsstijging;
- stijgt tot de salarisklasse van f. 22.000 en daalt daarboven, als de bruto verhoging 2 punten of meer boven de prijsstijging ligt.

Onder een „centen-methode” daarentegen dalen de absolute reële netto salarismutaties met het toenemen van het salaris.

Er treedt noch ten aanzien van de nominale netto noch ten aanzien van de reële netto salarissen denivellering op bij een procenten-systeem. Integendeel er is sprake van nivellering. Wel gaat de nivellering onder een „centen-methode” sneller.

A. van Eijden

Stijgende koersen ? dan eerst GOED oppassen !

Natuurlijk interesseren zich meer mensen voor de beurs, als er geld te verdienen valt dan wanneer de koersen alsmat dalen.

Toch is dit niet de hoofdoorzaak van de werkelijk overweldigende groei van Beleggers-Belangen — speciaal de laatste maanden. Deze wordt in het bijzonder veroorzaakt doordat Beleggers-Belangen het haar abonnees, dank zij haar deskundige Redactiestaf - met haar medewerkers - zo gemakkelijk maakt zich een volkomen objectief beeld te vormen omtrent de fondsen, die onder de huidige omstandigheden koopwaardig zijn en welke zeker niet.

En wat daarbij zo plezierig is . . . Heel veel abonnees maken ongevraagd hun/haar kennissen attent op Beleggers-Belangen als een bijzonder goede raadgever.

Overtuigt Uzelf hiervan door een 2-tal gratis proefnummers aan te vragen, die u telkens direct na de verschijning worden toegezonden.

Administratie „Bel-Bel”, postbus 42, Schiedam

HET STEDEBOUWKUNDIG ADVIESBUREAU TE ARNHEM

ir. P. A. Leupen, ir. F. E. Wilmer, C. Dekker h.b.o. en ir. R. Maier

heeft op haar sociografische afdeling plaats voor een

JONG MEDEWERKER

Zijn taak zal o.a. bestaan uit :

- * documentatie-werkzaamheden;
- * het zich vertrouwd maken met statistische methoden ten behoeve van kwantitatief onderzoek.

Vereisten :

- * minimaal mulo-b, doch bij voorkeur h.b.s.-b;
- * diploma statistisch analist, of bereidheid de studie hiervoor aan te vragen.

Schriftelijke sollicitaties en/of verzoek om inlichtingen te richten aan voornoemd bureau, Apeldoornseweg 65, Arnhem, telefoon (08300) 5 38 41.

CORNING,

NEDERLANDSE FABRIEKEN N.V.

NEDERLANDSE FABRIEKEN N.V., EEN DOCHTERONDERNEMING VAN CORNING GLASS WORKS, CORNING U.S.A., FABRIKANTE VAN PYROFLAM HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

zoekt voor haar Centrale Administratie een

MANAGER CORPORATE ACCOUNTING

Voor deze functie wordt vereist:

- een voltooide NIVRA-opleiding;
- ervaring in een leidinggevende positie, bij voorkeur op administratief gebied;
- leeftijd tussen 30 en 40 jaar;
- een goede beheersing van de moderne talen, vooral Engels.

Sollicitanten dienen rekening te houden met een mogelijke korte opleidingsperiode in de V.S. en met een eventuele vestiging in Brussel in de toekomst.

Bij het vinden van huisvesting wordt medewerking verleend en in de kosten van verhuizing wordt tegemoet gekomen.

Eigenhandig geschreven sollicitaties, voorzien van een pasfoto, te richten aan de directie van Corning, Nederlandse Fabrieken N.V., Peizerweg 109, Groningen.

Recente publikaties

Jerome Bracken en Garth P. Mc. Cormick: Selected Applications of Non-linear Programming. John Wiley, New York 1968, 110 blz., Sh 84.

Verkorte inhoud: Introduction — Weapons assignment — Bid evaluation — Alkylation process optimization — Chemical equilibrium — Structural optimization — Launch vehicle design and costing — Parameter estimation in curve fitting — Deterministic nonlinear programming equivalents for stochastic linear programming problems — Optimal sample sizes in stratified sampling on several variates

Prof. P. de Wolff en Dr. P. E. Venekamp: Eenvoudige economisch-statistische vraagstukken. Deel I, opgaven.

Wolters-Noordhoff, Groningen 1968, 85 blz., f. 6,90.

Deze verzameling vraagstukken is een voortzetting van de bekende studieboekjes *Oefeningen in elementaire statistiek*. Meer nog dan voorheen hebben de samenstellers zich gericht op de behoeften van het onderwijs.

Het boekje is in drieën verdeeld. In de eerste afdeling is een aantal eenvoudige vraagstukken bijeengebracht, die de gebruiker de gelegenheid geven zich te bekwamen in de statistische technieken. Nieuwe opgaven zijn daartoe ontworpen. Afdeling 2 houdt dezelfde indeling naar onderwerpen aan, maar bevat ingeklede vraagstukken. De in afdeling 1 behandelde technieken dienen nu meer zelfstandig

te worden toegepast. De volgorde der vraagstukken vertoont een zekere opklimming naar graad van moeilijkheid. In afdeling 3 komen uitsluitend ingeklede vraagstukken van gemengd karakter voor; deze behoren tot de moeilijkste in de verzameling opgenomen vraagstukken.

Dit boekje richt zich op dezelfde gebruikerskring als de laatste drukken van de oude versie: M.B.A., S.P.D. en Handelswetenschappen M.O.-A.

Prof. Dr. E. D. Hirsch Ballin: Juridische aspecten van orgaantransplantaties. A.E. E. Kluwer, Deventer 1968, 18 blz., f. 3,50.

College gegeven op 26 oktober 1968 voor de Faculteit der Rechtsgeleerd-

CENTRAAL INSTITUUT VOOR HET MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF

vraagt een

bedrijfseconoom

van academisch of daarmede gelijk te stellen niveau.

Zijn taak zal zijn:

- het onderhouden van contacten met en het begeleiden van de consultants, in dienst van de centrale middenstandsorganisaties;
- het beoordelen en bespreken van door deze consultants uitgebrachte bedrijfseconomische adviezen;
- de administratieve begeleiding van de afdeling bedrijfseconomische voorlichting van het C.I.M.K.

Candidaten moeten bereid zijn zich te onderwerpen aan een psycho-technisch onderzoek.

Geboden wordt - na een ruime training- en inwerkperiode - een verantwoordelijke veelzijdige functie in een jong dynamisch instituut met goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden.

Uw uitvoerige, met de hand geschreven sollicitaties, kunt u richten aan de directie van het C.I.M.K., Burgemeester Hogguerstraat 1183-1187 te Amsterdam.

heid in het kader van de 22e Amsterdamse Universiteitsdag.

De geneesheer en het recht. AE. E. Kluwer, Deventer 1968, 97 blz., f. 12,50.

Voordrachten gehouden op het congres georganiseerd door de faculteit der rechtsgeleerdheid met medewerking van de faculteit der geneeskunde van de Katholieke Universiteit te Nijmegen op 15 en 16 maart 1968.

Inhoud:

Prof. Mr. F. F. X. Cerutti — Ten geleide en Openingswoord;

Prof. Mr. J. J. M. Maeijer — De juridische relatie tussen geneesheer en patiënt;

Dr. G. M. J. Veldkamp — De plaats van de geneesheer in de wettelijke structuur van de sociale gezondheidszorg;

Prof. Mr. W. C. L. van der Grinten — Het ziekenhuis en zijn juridische rela-

ties met geneesheer en patiënt; Beknopte samenvatting der discussies na de eerste drie voordrachten, o.l.v. Prof. Dr. J. B. Stolte;

Prof. Mr. D. van Eck — Het medische beroepsgeheim; Prof. Dr. F. J. H. M. van der Ven — Het beroep van geneesheer: nog steeds een vrij beroep?;

Beknopte samenvatting der discussies na de laatste twee voordrachten, o.l.v. Prof. Mr. J. Th. M. de Vreeze;

Prof. Dr. A. Th. L. M. Mertens — Gezondheidsrecht in het medisch curriculum.

Mr. P. Verloren van Themaat: Macrojuridische verkenningen? Het coördinatiebeginsel als coördinerend beginsel van het sociaal-economisch recht. AE. E. Kluwer, Deventer 1968, 35 blz., f. 4.

Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van gewoon hoogleraar in het sociaal-economisch recht aan de R.U. Utrecht op 28 oktober 1968.

A. A. Lugtmeijer: BTW... geen probleem. De nieuwe omzetbelasting duidelijk uiteengezet. AE. E. Kluwer, Deventer 1968, 193 blz., f. 6,50.

Een uiteenzetting over de richtlijnen voor het hanteren van de BTW in een bijzondere vorm, nl. die der *geprogrammeerde instructie* (geprogrammeerd door PBNA-New Education Systems, Arnhem). Het is een werkboekje; de antwoorden dienen in de daarvoor opgehouden ruimte ook werkelijk genoteerd te worden. Wellicht kan deze actieve vorm van informatieverwerking helpen de BTW-praktijk beter onder de knie te krijgen.

KREKEL VAN DER WOERD WOUTERSE ASS.

MANAGEMENT CONSULTANTS

De dienstverlening van dit bureau bestaat vooral uit economisch onderzoek van ondernemingen, gericht op bestaans- en ontwikkelingskansen, samenwerking van bedrijven, fusie, overname, enz., enz.; de leiding berust bij Ir. N.R.A. Krekel, Ir. W.A. Nijenhuis, Drs. T.G. van der Woerd, Drs. J.J. Wouterse.

De continuïteit en de ontwikkeling van onze praktijk eisen nu en straks uitbreiding van de capaciteit. Daartoe zoeken wij contact met geïnteresseerden (niet jonger dan ca 35 jaar), die naast analytische bekwaamheden beschikken over de kwaliteiten die de succesvolle manager kenmerken. Ook het vermogen om zich telkenmale opnieuw te kunnen verdiepen in de kernproblematiek van steeds weer andere bedrijven moet aanwezig zijn.

Indien u meent aan deze eisen te voldoen, stellen wij een gesprek met u bijzonder op prijs. Mocht rechtstreeks contact op bezwaren uwerzijds stuiten, wendt u zich dan tot Drs. K. de Boer (na 19.00 uur telefonisch te bereiken onder nr.: 070 - 399132), die zich bereid heeft verklaard bemiddeling te verlenen.

Coolsingel 102, Rotterdam-1. Telefoon: 010 - 137090.

Een modern, groot
accountantskantoor biedt jonge
doctorandi economie
verschillende mogelijkheden
om carrière te maken

De taken waarmee een modern, groot accountantskantoor wordt geconfronteerd, worden steeds veelzijdiger. Zijn dienstverlenende functie beperkt zich niet tot de controlesector maar ook de administratieve organisatie en de automatisering vragen voortdurend meer aandacht.

Door de expansie in deze sectoren kunnen wij enkele jonge doctorandi-economie (bedrijfs-economische richting) plaatsen op onze kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage.

Kandidaten voor deze vacatures, niet ouder dan 25 à 30 jaar, dienen het vermogen te hebben om ook in een gesprek snel en juist te kunnen analyseren en formuleren.

Indien u ervan overtuigd bent aan de gestelde eisen te voldoen en de ambitie koestert uw carrière op te bouwen in het accountants- of advieswerk, zullen wij gaarne met u in contact treden. Wij verzoeken u ons daartoe te schrijven aan ons kantoor Amsterdam, Frederiksplein 1, tel. 6 46 06 (020), aan ons kantoor Rotterdam, Stadhuisplein 30, tel. 12 00 91 (010), of aan ons kantoor 's-Gravenhage, Jacob Mosselstraat 2, tel. 83 11 00 (070).

Als onze adviseur zal optreden het Laboratorium voor Toegepaste Psychologie te Amsterdam.

**Van Dien, Van Uden, Besançon, Koppenberg & Co.
Accountants**

AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE ROTTERDAM ARNHEM GRONINGEN HENGLO HOOGEVEEN WAALWIJK ZWOLLE
ANTWERPEN WILLEMSTAD (CURAÇAO) ORANJESTAD (ARUBA) PHILIPSBURG (ST. MAARTEN) CARACAS (VENEZUELA)

***Haak gebruik van
de rubriek:***

VACATURES

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk; omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

Kennen uw kennissen

„E.-S.B.” al?

VRAAG EENS PROEFNUMMERS AAN

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON (010) 11.19.80 *

**MAURITSWEG 23
ROTTERDAM-2**

VRIJE UNIVERSITEIT TE AMSTERDAM

Bij de subfaculteit der Sociaal-Culturele Wetenschappen kan vanaf 1 januari 1969 worden geplaatst een

wetenschappelijk medewerker

ten behoeve van het onderwijs en onderzoek in de economie.

Tot zijn of haar taak behoort o.m.:

- het houden van colloquia
- voorlichting en hulp aan studenten
- medewerking bij het afnemen van tentamina
- het bijhouden van recente literatuur

Voor het schrijven van een proefschrift mag op medewerking worden gerekend.

Een voltooide wetenschappelijke opleiding in de economie is vereist. Bekendheid met de studie in de sociaal-culturele wetenschappen strekt tot aanbeveling.

Het salaris wordt, afhankelijk van leeftijd en ervaring, bepaald door inpassing in één der schalen voor wetenschappelijk personeel. De betrokken schalen lopen van f 1.325,- tot een maximum van f 2.108,-.

Gezocht wordt naar een medewerker die positief staat tegenover de grondslag van de Vrije Universiteit.

Zij die voor deze functie belangstelling hebben, kunnen zich schriftelijk, onder opgave van opleiding, ervaring en verdere nodige gegevens, wenden tot het Hoofd van de Personeelsdienst Vrije Universiteit, De Boelelaan 1115, postbus 7161, Amsterdam.

N.V. BANK VOOR NEDERLANDSCHE GEMEENTEN

gevestigd te 's-Gravenhage

UITGIFTE VAN

RENTESPAARBRIEVEN 1968

Serie IV en V

elk tot een zodanig bedrag, als tot en met 31 januari 1969, behoudens wijziging van deze datum, zal worden geplaatst, met dien verstande, dat de verkoop van Rentepaarbrieven van een serie vóór die datum zal eindigen op de dag, waarop een bedrag van

f. 50.000.000,— in serie IV en

f. 25.000.000,— in serie V

is geplaatst. Indien de sluitingsdatum wordt gewijzigd, zal de Vennootschap hiervan per advertentie kennisgeven. De Vennootschap behoudt zich voor - na aankondiging per advertentie - het uit te geven bedrag voor één of beide series één of meerdere malen te verhogen. In die gevallen zal in de desbetreffende advertentie(s) eventueel een nieuwe datum voor de beëindiging van de verkoop worden bekendgemaakt.

Grootte der stukken: f 500,— en f 100,— nominaal aan toonder.

KOERS VAN UITGIFTE 100 pCt.

De Rentepaarbrieven zijn als volgt aflosbaar:

Serie IV aflosbaar op **12 juni 1975** tegen de koers van **150 pCt**;
Serie V aflosbaar op **27 februari 1980** tegen de koers van **200 pCt**.

Vervroegde aflossing zal zijn uitgesloten.

De verkoop vangt aan op dinsdag 10 december 1968 bij de kantoren te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en 's-Hertogenbosch - voorzover in genoemde plaatsen gevestigd - van:

Amsterdam - Rotterdam Bank N.V.

Algemene Bank Nederland N.V.

Lippmann, Rosenthal & Co. N.V.

Mees & Hope

H. Oyens & Zonen N.V.

Pierson, Heldring & Pierson

Theodoor Gilissen N.V.

Hollandsche Bank-Unie N.V.

Nederlandsche Credietbank N.V.

Nederlandsche Middenstandsbank N.V.

F. van Lanschot

N.V. Slavenburg's Bank

alsmede van **Coöp. Centr. Raiffeisen-Bank te Utrecht**

Coöp. Centr. Boerenleenbank te Eindhoven

voorts **ten kantore der Vennootschap**

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 29 november 1968.

Prospectussen alsmede, in beperkte mate, de statuten en het laatste jaarverslag zijn bij bovenstaande kantoren verkrijgbaar.

's-Gravenhage, 29 november 1968.

N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten.

r**bt**

RAADGEVEND BUREAU Dr. Ir. A. TWIJNSTR
Adviseurs voor Bedrijfsorganisatie in de Bouwnijverheid

zoekt, in opdracht van de Raad van Commissarissen, voor de

Projectontwikkelings- en Financieringsmaatschappij
PROFIM N.V.

te Eindhoven

een

directeur

De Profim stelt zich ten doel het ontwikkelen (het doen ontwikkelen) en financieren van uitgebreide onroerend, goed projecten inclusief de stedenbouwkundige opzet c.a. De supervisie over de uitvoering, de exploitatie en beheer van projecten kan mede tot het werkterrein gaan behoren.

Functie-inhoud:

- het zelfstandig realiseren van de genoemde ondernemingsdoelstellingen;
- het opnemen en uitwerken van contacten met overheidsinstanties, marktonderzoekers, financieringsinstellingen, stedenbouwkundigen, architecten en bouwmaatschappijen.

Gevraagd wordt:

- een in de bouwnijverheid ervaren promotor, tevens manager, die zowel met de financieel-economische aangelegenheden als met de problematiek van het bouwen bekend is;
- opleiding op universitair niveau;
- leeftijd minstens 40 jaar.

Nadere inlichtingen, in strikt vertrouwelijke sfeer, kunnen worden verkregen bij het Raadgevend Bureau Dr. Ir. A. Twijnstra, Havezatelaa 2, te Deventer (telef.: 05700 - 15970) t.a.v. de heren Drs. J. W. L. Kruyt en Drs. P. H. A. Tillema, door wie ook nadere inlichtingen worden verstrekt.

Vertrouwelijke behandeling wordt door ons gegarandeerd.

N.V. SLAVENBURG'S BANK
Rotterdam

Thans ook gevestigd te

BARENDRECHT

1e Barendrechtseweg 170

tel. (01806) 41 37

rbt

RAADGEVEND BUREAU DR. IR. A. TWIJNSTRA
adviseurs voor bedrijfsorganisatie in de bouwnijverheid

zoekt voor

ARCHITECTENBUREAU Ir. J. E. KRUISHEER N.V.

te Rotterdam

een

administrateur

Het bureau richt zich op het ontwerpen van ziekenhuizen en telt momenteel 36 medewerkers. Het ligt in het voornemen om de tot dusver grotendeels extern verzorgde administratie in eigen beheer uit te voeren.

Functie-informatie:

- de administrateur zal de administratie dienen te voeren van de in uitvoering zijnde opdrachten en daarover periodiek overzichten verschaffen;
- hij zal worden belast met de financiële en personele administratie en het ontwikkelen van de directie-informatie in samenwerking met de externe accountant.

Gevraagd wordt:

- een ervaren boekhoudkundig-administratieve medewerker met een geheel of nagenoeg geheel voltooide opleiding SPD;
- interesse voor het bouwproces;
- leeftijd ± 30 jaar.

Sollicitaties worden gaarne ontvangen door het Raadgevend Bureau Dr. Ir. A. Twijnstra, Havezatelaan 2, te Deventer (telef. 05700 - 15970) t.a.v. de heer Drs. P. H. A. Tillema, door wie ook nadere inlichtingen worden verstrekt.

Vertrouwelijke behandeling wordt door ons gegarandeerd.

GEMEENTE ROTTERDAM

Bij de financiële en bedrijfseconomische afdeling van de ROTTERDAMSE ELEKTRISCHE TRAM kan op korte termijn een

stafmedewerker

worden geplaatst, die als directe assistent van de chef van deze afdeling zal worden belast met het oplossen van vraagstukken op het gebied van de bedrijfseconomie, de financiering en de administratieve organisatie.

Voor het vervullen van deze zelfstandige functie gaan de gedachten uit naar een

economisch doctorandus

(bedrijfseconomische richting)

die in een soortgelijke functie reeds ervaring heeft opgedaan en die beschikt over leidinggevende capaciteiten.

Bij gebleken geschiktheid bestaat de mogelijkheid de huidige chef van de afdeling t.z.t. op te volgen.

Een psychologisch onderzoek behoort tot de selectieprocedure.

Sollicitaties onder nr. 617/0936 worden binnen 14 dagen gaarne ingewacht bij de chef van het Bureau Personeelvoorziening, stadhuis, Rotterdam.

Over enkele jaren vacceert bij de

VERZEKERINGSFONDSEN te LEEUWARDEN

(COÖPERATIEF VERZEKERINGSFONDS : bedrijfspensioenfonds)
(ONDERLING BOERENVERZEKERINGSFONDS (O.B.F.) : levensverzekeringmaatschappij)
(ONDERLING ZIEKTEVERZEKERINGSFONDS : schadeverzekeringmaatschappij)

de functie van

D I R E C T E U R

Teneinde gedurende deze paar jaar nog met de huidige functionaris te kunnen samenwerken, worden reeds thans sollicitanten voor deze veelzijdige functie opgeroepen.

Alleen zij, die een volledige academische opleiding hebben genoten en meerdere jaren werkzaam zijn in een leidende functie, komen in aanmerking.

Belangstellenden kunnen hun sollicitatie, welke strikt vertrouwelijk zal worden behandeld, zenden vóór 24 december a.s. aan het privé-adres van de directeur, Drs. A. de Boer, Leeuwerikstraat 157 te Leeuwarden.

DE NATIONALE INVESTERINGSBANK (HERSTELBANK) N.V.
te 's-Gravenhage

Op één van onze financieringsafdelingen kan worden geplaatst

EEN ECONOOM

Leeftijd \pm 30 jaar.

Zijn taak zal onder meer bestaan uit de analyse van financiële en bedrijfsgegevens, de voorbereiding en opstelling van kredietvoorstellen, het voeren van besprekingen en de verzorging van correspondentie terzake.

Enige ervaring op dit gebied strekt tot aanbeveling.

Sollicitanten worden uitgenodigd zich schriftelijk te wenden tot de afdeling Personeelszaken, Carnegieplein 4, 's-Gravenhage.

De Nederlandse Katholieke Bond voor Werknemers
in de Bouwnijverheid 'St. Joseph' te Utrecht wenst
op korte termijn te voorzien in de vacature

economisch adviseur

Zijn taak zal onder meer bestaan uit het - op grond van wetenschappelijke studie - adviseren van het Hoofdbestuur op sociaal-economisch terrein. Tevens zal hij de bond vertegenwoordigen in verschillende landelijke overleggroepen.

Op grond van de taakstelling wordt een academische opleiding als noodzakelijk gezien, terwijl enige jaren ervaring op sociaal-economisch terrein zeer gewenst is.

Belangstellenden kunnen zich voor het indienen van een sollicitatie richten tot het Hoofdbestuur van de N.K.B.B., Drift 8 te Utrecht. Nadere informatie kunnen worden ingewonnen bij de adviseur in deze procedure, Drs. Th. M. Rutten van het

**GEMEENSCHAPPELIJK INSTITUUT VOOR TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE
BERG EN DALSEWEG 127, NIJMEGEN**

Multiprogramming staat bij Siemens hoog genoteerd

Multiprogramming is een onderwerp, waar U misschien nog niet in gelooft. Toch is het voor U belangrijk om méér te weten over deze methode, die het rendement van Uw computer aanzienlijk verhoogt. Onnodig, zegt U? Siemens bewijst U graag het tegendeel — en biedt U meteen de meest efficiënte oplossing.

De verwerkingssnelheid van derde generatie computers is opgevoerd: de interne verwerking vergt slechts nano-seconden.

De mechanisch werkende randapparatuur kan dat enorme tempo niet volgen. In de centrale eenheid ontstaan wachttijden; dat betekent een aanzienlijk verlies aan rentabiliteit. Siemens kent de oplossing: multiprogramming — met het Siemens Systeem 4004.

Iedere middelgrote en grote „4004” heeft multiprogramming als standaard-mogelijkheid. Het Siemens Systeem 4004 benut de wachttijden in de centrale eenheid optimaal en verwerkt tegelijkertijd twee, drie, vier of méér programma's — volmaakt onafhankelijk van elkaar. De brede ervaring, die Siemens al in vorige computergeneraties met multiprogramming opdeed, is in het Siemens Systeem 4004 uitgediept tot één universeel multiprogramming-systeem, zonder beperkingen — zonder problemen. Dat geeft het Siemens Systeem 4004 een belangrijke voorsprong.

Siemens bewijst U graag wat multiprogramming in de praktijk waard is — in het rekencentrum in Den Haag en bij haar relaties. Daar kunt U zich te allen tijde zélf overtuigen van de mogelijkheden die multiprogramming met het Siemens Systeem 4004 biedt. Neem gerust Uw eigen programma's mee: ze zijn ons beste bewijsmateriaal!

Siemens Systeem 4004

Vraag nadere inlichtingen aan de
Nederlandsche Siemens Maatschappij N.V.
Postbus 1068, Den Haag, tel. 624041.

De **DIRECTIE** van het **DE WEVER-ZIEKENHUIS** te **HEERLEN**
wenst over te gaan tot de aanstelling van een

ARBEIDSKUNDIGE MEDEWERKER

De aan te stellen functionaris zal de directie moeten adviseren op het gebied van organisatie en methode-verbetering, kostenverlaging, kapitaalsinvesteringen, scholing, werkregelingen en optimalisering.

De gedachte gaat uit naar een specialist op H.T.S.-niveau, die ruime kennis en ervaring op dit gebied heeft verworven. Het is belangrijk dat de te benoemen medewerker over leidinggevende capaciteiten beschikt en goed met mensen kan omgaan.

Het salaris zal naar gelang ervaring en bekwaamheid overeengekomen worden.
Een pensioen- en spaarregeling is aanwezig.

Sollicitaties te richten aan de Directie, De Wever-Ziekenhuis, Henri Dunantstraat 5, Heerlen.

MODERNE LEVENSV VERZEKERING

automatische
groei van het
verzekerde bedrag
door **unieke
winstdeling...**

tussentijdse
verhoging van uw
verzekering door
optiesysteem
onafhankelijk van
gezondheids-
toestand...

zonder genees-
kundig onderzoek
terstond en
blijvend verzekerd
door inzending
van **certificaat**

**HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVZERKERINGEN N.V.**

A^o 1807

DE HOLLANDSCHE SOCIETEIT MAAKT DEEL UIT VAN DELTA VERZEKERINGSGROEP N.V.

GEMEENTE RIDDERKERK

Bij deze zich snel uitbreidende gemeente bestaat gelegenheid tot plaatsing van een

sociaal-geograaf of sociaal-econoom

die als stafmedewerker ter secretarie belast zal worden met het onderzoek naar de verbetering van de infra-structuur van deze gemeente en de daarmee samenhangende vraagstukken (zoals de woon- en werkgelegenheid, diensten- en onderwijsvoorzieningen).

Een voltooide academische opleiding en ervaring op het bovengeschreven terrein is vereist.

Rang en bezoldiging zullen in nader overleg worden geregeld met dien verstande dat het salaris maximum ± f 2000,— per maand zal bedragen.

Voor toewijzing van een woning zal worden zorggedragen.

Het verplaatsingskostenbesluit zomede de gebruikelijke rechtspositieregelingen zijn alle van toepassing.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen binnen 14 dagen na verschijning van dit blad aan de Burgemeester, onder vermelding van vacaturnummer 118.